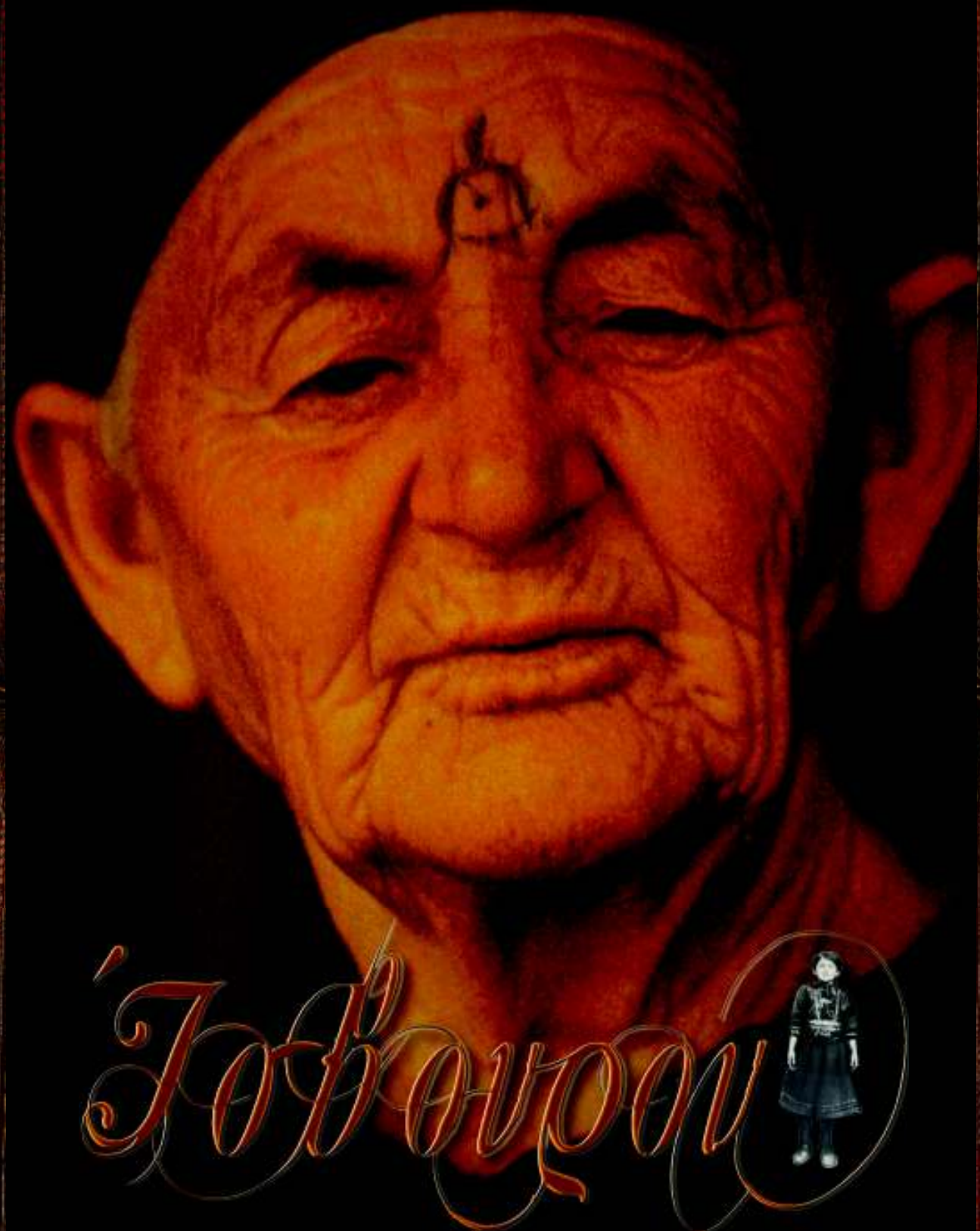

Το Βουνό

εβδομάδα του Γεωργιανού Συναγώγου Κεφαλοβρύσου
τεύχος 1, μαρτινίσι 09

Τεύχος 1^ο

καλοκαίρι 2009

**Εξαμηνιαία περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Κεφαλοβρύσου
Έδρα: Κεφαλόβρυσο, Τ.Κ. 44006 - τηλ. επικοινωνίας 6997263482**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

**Μεντής Θεοχάρης, Μεντής Ελευθέριος, Κούρος Θεόδωρος, Πορίκης Αθανάσιος, Μεντή Κεντρούλα
e-mail: isivourou@hotmail.com website: www.isivourou.page.tl
ετήσια συνδρομή: συνδρομές-ενίσχυση:**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αντί προλόγου	1
<i>Συντακτική επιτροπή</i>	
Εικόνες και μνήμες	2
“Και αν είσαι ρόκ, πές μου ένα παραμύθι”	3
<i>Της Βασιλικής Σιούτη</i>	
Προφορική παράδοση	9
“Τα χειμαδιά των Βλάχων στο Κεφαλόβρυσο”	11
<i>Του Κωνσταντίνου Κούρου</i>	
Οικολογικά:	
Κομποστοποίηση: Τσι έστι ατσά;	18
<i>του Θεοχάρη Μεντή</i>	
Τα μυστικά της Ντάντας	23
Συνέντευξη του Ελ. Αλεξάκη στο περιοδικό μας	24
ταινία, μουσική, internet	26
“Το ταξίδι για τα χειμαδιά”	27
<i>του Θοδωρή Κούρου</i>	
Η βλάχικη κοινωνία κι ο παππούς μου	31
<i>του Σάκη Πορίκη</i>	
Βιβλιοκριτικές	33
Νέα-Εκδηλώσεις	34
Κοινωνικά	35
“Το χωριό μου”	36
<i>του Κώστα Κούρου</i>	

Αντί...Προλόγον

Το περιοδικό που κρατάτε στα χέρια σας είναι μια προσπάθεια, μια πρωτοβουλία κάποιων ανθρώπων για αναζήτηση. Ψάχνουμε μέσα από δω να βρούμε τα διαμάντια μέσα στα ερείπια της σύγκρουσης του “παλιού” και του “καινούργιου”. Και είναι δύσκολο. Γιατί η σύγκρουση ήταν και είναι οδυνηρή και βίαιη. Κάποιοι έμειναν στο παλιό, κάποιοι μεταπήδησαν στο καινούργιο, κάποιοι ανάμεσα. Χρειάστηκε να περάσει κάποιο διάστημα για να γυρίσουμε πίσω, να ψάξουμε τα χαλάσματα με καινούργια εργαλεία, με νέες δανεικές από άλλους εμπειρίες. Το στάδιο της αποδοχής της ιδιαιτερότητας έρχεται μετά την απόρριψή της. Ιδιαιτερότητα πλέον ανοιχτή σε ζυμώσεις και επιρροές, χωρίς περιχαράκωση. Ελπίζουμε ο καθένας να νιώσει αυτή την αναζήτηση και δική του, συνεισφέροντας με κάθε τρόπο στην προσπάθειά μας αυτή.

Ίσβουρου λοιπόν, ως φόρος τιμής και συνέχεια της “Πηγής”, ανοιχτός χώρος διαλόγου. Κάθε άποψη (που δεν προσβάλλει την ελευθερία άλλων) σεβαστή, κάθε λιθαράκι αποδεκτό. Ελπίζουμε να είναι καλοτάξιδο και κυρίως να εμπνέει...

Ευχαριστούμε από καρδιάς το Δ.Σ. του πολιτιστικού συλλόγου και όλους όσους προσέφεραν υλικό για την έκδοση αυτή.

*ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΦΟΥΚΗ, ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΞΟΥ*

Χαιρετίζω αυτή την προσπάθεια, σαν πρόεδρος του συλλόγου και εύχομαι στο περιοδικό καλή τύχη και μακροζωία. Ελπίζω να συνεχιστεί αυτή η πολύ καλή προσπάθεια ανάδειξης του πολιτισμού και της παράδοσης του χωριού μας, αλλά και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε στην καθημερινότητά μας. Ελπίζω επίσης οι χωριανοί μας να αγκαλιάσουν αυτή την προσπάθεια, συμμετέχοντας ενεργά στην υπόθεση της συνέχισής της. Μπράβο παιδιά και καλή συνέχεια.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΝΤΟΝΤΗ, ΔΗΜΑΡΧΟ ΑΝΘ. ΤΡΙΤΟΝΙΟΥ

Αγαπητοί φίλοι,

Με ιδιαίτερη χαρά και τιμή χαιρετίζω την πρωτοβουλία έκδοσης του νέου περιοδικού με τίτλο «Ίσβουρου», με στόχο την πληροφόρηση την παρουσίαση αλλά και φιλοξενία όλων των απόψεων και προτάσεων σε θέματα που άπτονται του χωριού μας αλλά και της ευρύτερης περιοχής μας.

Η έκδοση του περιοδικού σας αποτελεί μια σημαντική πρωτοβουλία και ένα δύσκολο εγχείρημα. Γι' αυτό και σας αξίζει μόνο έπαινος. Η ενημέρωση για τα θέματα του χωριού μας, αποτελεί σήμερα ανάγκη, τόσο για την ανάδειξη θεμάτων που μας απασχολούν και μας ενδιαφέρουν, όσο και για την καταγραφή και διάσωση στοιχείων της ιστορίας και του πολιτισμού μας.

Η ιστορία μας ήταν γεμάτη ιδρώτα στον αγώνα για επιβίωση, με ξενιτειά, τραγούδι και χορό, γέλια και κλάματα, στον αγώνα για να γίνει η ζωή μας καλύτερη. Μία ιστορία που έγινε μοιρολόι, αλλά παράλληλα και τραγούδι αγάπης και αισιοδοξίας.

Αγαπητοί φίλοι, σας δηλώνω την απόλυτη ικανοποίησή μου για το εγχείρημά σας και σας διαβεβαιώνω ότι θα με βρείτε αρωγό και συμπαράστατη στα βήματά σας.

Εύχομαι σε όλους τους συντελεστές του περιοδικού σας καλή δύναμη και καλή συνέχεια με την ελπίδα να αποτελέσετε μία δυνατή και καθαρή φωνή για την υλοποίηση των στόχων που έχετε θέσει.

Με εκτίμηση,
Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΟΝΤΗΣ

Εικόνες και Μνήμες

**από γιορτή στο “Ηρώων”, στα
τέλη της δεκαετίας του ‘60.
(αναγνωρίζετε κανέναν;)**

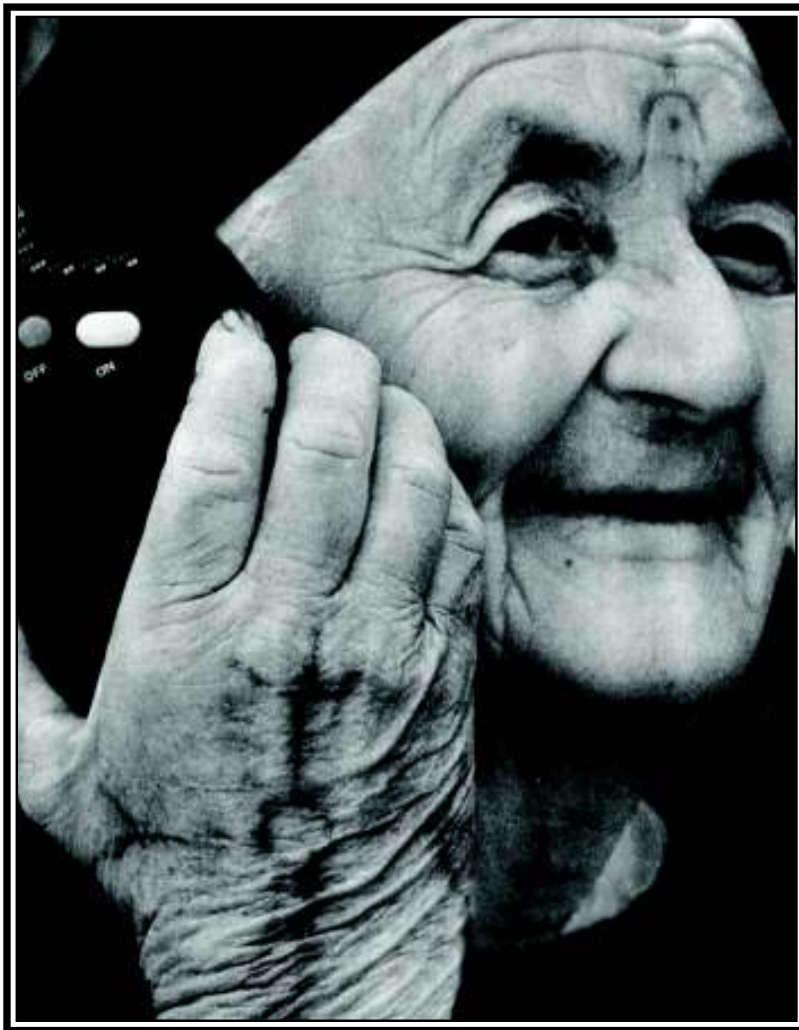
*Ευχαριστούμε την Μαρία Πότση για την φωτογραφία

ΠΑΓΙΑΔΕΣ ΜΕ ΤΑΤΟΥΑΖ*

Της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΙΟΥΤΗ
Φωτ: ΠΑΝΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ/FASMA

ΚΑΙ ΑΝ ΕΙΣΑΙ ΡΟΚ ΠΕΣ ΜΟΥ ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ!

Χέρια και μέτωπα χαραγμένα με τατουάζ και ρυτίδες. Οι ρυτίδες συμβολίζουν το χρόνο που κυλάει. Τα τατουάζ τις πεισματικές ροκ συνήθειες που επιβιώνουν...

**Δεν είναι πάνκ, ούτε «φρικιά» κάποιας ηλικίας. Το ποινικό τους μητρώο είναι λευκό, τα μέτωπα και τα χέρια τους, όμως, είναι σημαδεμένα με θεαματικά τατουάζ! Οι 70χρο-
νες γιαγιάδες στο Κεφαλό-
βρυσο Ιωαννίνων ήθελαν,
βλέπετε, στα νιάτα τους να
γίνουν πιο όμορφες και χά-
ραζαν το δέρμα τους με βελό-
νες, κάρβουνο και... τσίπουρο.
Στην πολιτεία, όμως, δεν
χαμπαριάζουν σήμερα από
παμπάλαιες ροκ συνήθειες
των γιαγιάδων ...**

Μπορεί η Σερ και η Καρέ Ότις να νιώθουν περήφανες όταν επιδεικνύουν τα τατουάζ τους, που έχουν πράγματι πολυσυζητηθεί σίγουρα όμως δεν είναι πρωτοποριακές. Τις έχουν προλάβει οι δικές μας... ΠΑΝΚ-γιαγιάδες. Στο Κεφαλόβρυσο ένα χωριό έξω από τα Γιάννινα, δεν θα δείτε σε κανέναν νεαρό τατουάζ, θα τα δείτε όμως σε όλες τις γιαγιάδες από 75 χρονών και πάνω.

ΛΕΥΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΜΗΤΡΩΟ, ΣΗΜΑΔΕΜΕΝΟ ΔΕΡΜΑ

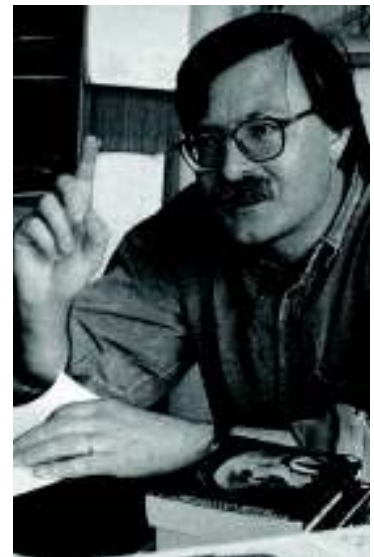
Γιαγιάδες- πανκ ή μήπως πειρατί-
νες; Τίποτα από τα δύο! Και μην
βιαστείτε να φανταστείτε εκκεντρι-
κές σατανικές γριές, γιατί πρόκειται
ακριβώς για το

αντίθετο. Όσο για το ποινικό τους μη-
τρώο, είναι ολοκάθαρο, δεν έχουν κάνει
ούτε μια μέρα φυλακή. Έτσι, αποκλείστε
το ενδεχόμενο να έχουν κάνει παρέα με
βαρυποινίτες που τις έχουν μυήσει στη
τέχνη του τατουάζ. Κατά τα άλλα έχουν
μια απολύτως φυσιολογική εμφάνιση,
όπως όλες οι άλλες ηλικιωμένες γυναίκες
της ελληνικής υπαίθρου και κανείς στο
χωριό αυτό δεν σκανδαλίζεται από την
ιδιαιτερότητα τους. Βέβαια όταν αναγκά-
ζονται να πάνε στην πόλη, συνήθως για
να επισκεφθούν τον γιατρό, γίνονται το
αντικείμενο της προσοχής όλων όσων
συναντάνε. Οι πιο συνηθισμένες ερωτή-
σεις που δέχονται είναι αν τα σύμβολα
που έχουν είναι μασονικά ή αν έχουν
κάνει φυλακή. Και όμως, οι γυναίκες
είχαν κεντήσει το σώμα τους απλώς για
να είναι όμορφες και γιατί όταν ήταν νέες
ήταν μόδα. Αυτήν την απάντηση δίνουν
όλες, και εύλογα όποιος τ' ακούει αναρω-
τιέται περί ποιάς μόδας πρόκειται. Η εξή-
γηση είναι λιγότερο τρελή και
περισσότερο ενδιαφέρουσα απ' ότι φαν-
τάζεται κανείς. Το τατουάζ στις γυναίκες
αυτές, που είναι Βλάχες, είναι φαινόμενο
αχρονολόγητο. Συνήθεια αιώνων. Οι ίδιες
θυμούνται τις μητέρες και τις γιαγιάδες
τους που είχαν τα ίδια σημάδια. Οι σημε-
ρινές εβδομηνταπεννηντάχρονες είναι η
τελευταία γενιά που διασώζει αυτή τη
παμπάλαια συνήθεια. Η Κωνσταντίνα
Μεντή, 83 χρονών, γεννημένη το 1910,
έχει τατουάζ από τα 15 της χρόνια. Η ίδια
θυμάται τη μητέρα της και τη γιαγιά της
που είχαν πολύ περισσότερα «κεντή-
ματα» όπως τα λέει. «Σε μένα το έκανε
μια γυναίκα 40 χρονών όταν ήμουνα
πολύ μικρή. Ήτανε μόδα τότε, είχανε όλες
εδώ στο χωριό. Δεν γινότανε εγώ να μην
έχω. Οι παλιές το λέγανε βούλα. Τα ση-
μάδια αυτά τα είχανε μόνο οι Βλάχες. Με-
ρικές φορές, όμως, και

*Ο λαογράφος
Βασίλης Νιτσιά-
κος συμπληρώ νει
ότι πίσω από το
τατουάζ κρυβόταν
η αγωνία για μια
καλύτερη κοινω-
νική θέση, αλλά
και ο συμβολισμός
εθνολογικού δια-
χωρισμού.*

κάποιες άλλες που τα έβλεπαν από μας, ήθελαν να έχουν και κείνες. Οι μανάδες μας όχι μόνο δεν αντιδρούσαν αλλά σε πολλές κοπέλες τα έκαναν οι ίδιες».

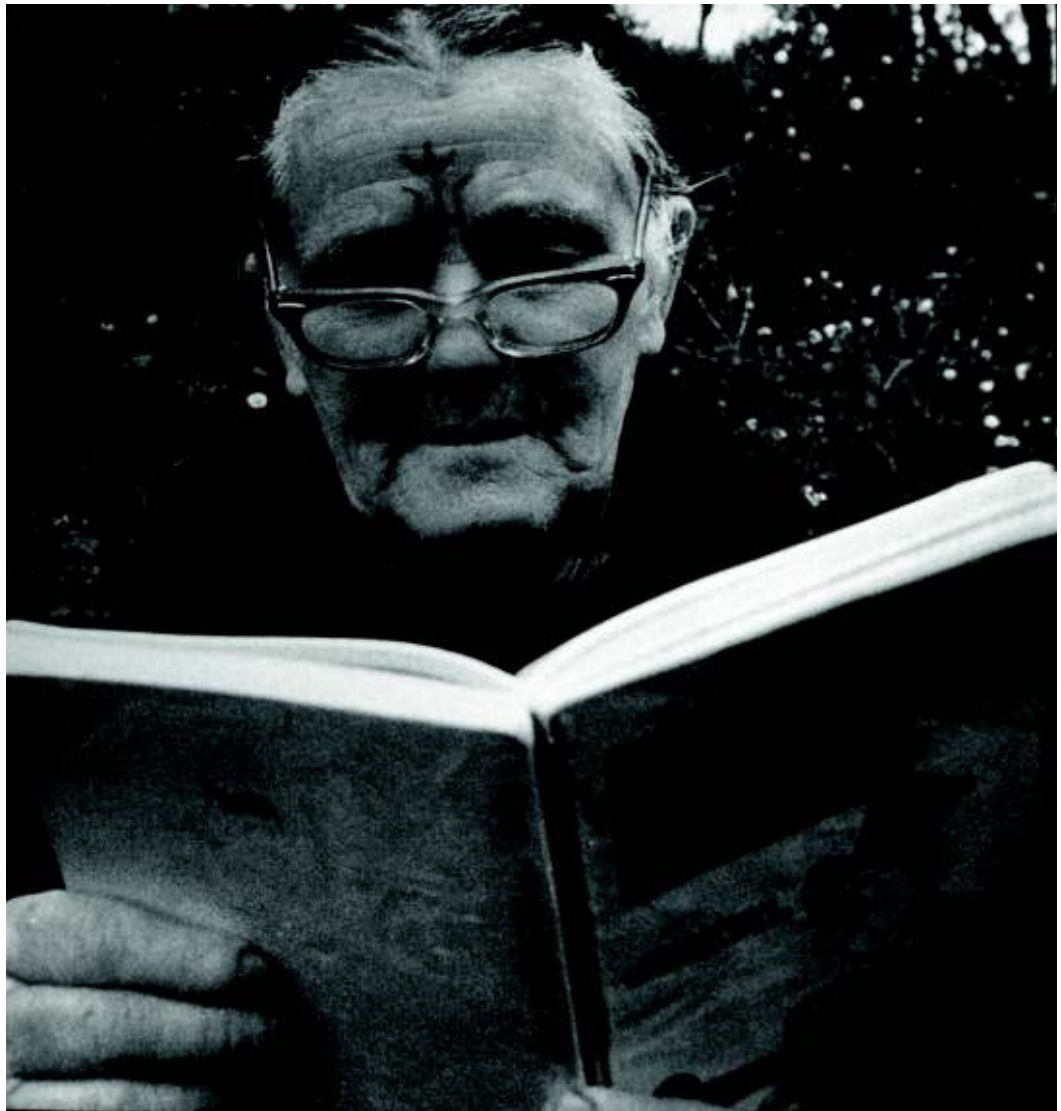
ΜΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΛΛΗ ΤΙ' ΕΙΝ' Ο ΠΟΝΟΣ!

«Πιστεύαμε ότι με τα κεντήματα αυτά Στο μέτωπο και στα χέρια γινόμασταν πιο όμορφες», λέει η Αλεξάνδρα Μεντή. «Όσο πιο πολλά, τόσο πιο όμορφες. Εγώ έχω μόνο ένα μικρό στο μέτωπο γιατί δεν άντεχα το πόνο. Έπρεπε, όμως, να κάνω τουλάχιστον ένα». Η τεχνική ήταν απλή, ο πόνος όμως μεγάλος. Πολλές φορές, αρκετές γυναίκες κινδύνευσαν να πάθουν μόλυνση. Το τατουάζ τότε ήταν πολύ επώδυνο. Η Βασιλική Σιδέρη, 76 χρονών, που έκανε τατουάζ σε ηλικία 5 ετών, θυμάται: «Παίρναμε κάρβουνα και τα κοπανάγαμε με μια πέτρα, μέχρι να γίνουν σκόνη, σαν αλεύρι. Μετά, τα ανακατεύαμε με τσίπουρο για να γίνει σαν λάσπη. Όταν φτιάχναμε το μείγμα παίρναμε ένα ξυλάκι και σχεδιάζαμε με αυτό στο χέρι ή στο μέτωπο το σημάδι που θέλαμε. Έπειτα, παίρναμε δυο βελόνες και τρυπάγαμε πάνω στις γραμμές που είχαμε χαράξει. Έτρεχε αίμα πολύ. Πονάγαμε. Έπρεπε όμως να έχουμε την βούλα. Τυλίγαμε το χέρι ή το μέτωπο με ένα πανί και το σημείο αυτό φούσκωνε και πρηζότανε. Το ξετυλίγαμε ύστερα από δέκα μέρες, το κάρβουνο είχε μπει στο μέρος που είχαμε τρυπήσει, και το τατουάζ ήταν έτοιμο. Συνήθως το κάναμε οι φίλες μεταξύ μας». Τώρα όλες έχουν μετανιώσει.

Οι περισσότερες προσπάθησαν, μάταια όμως, να τα σβήσουν. Αυτό συνέβη μόνο σε αυτή τη τελευταία γενιά, όταν η επαφή τους με τον έξω από το κλειστό κύκλωμα του χωριού κόσμο έγινε μεγαλύτερη. Η Αλεξάνδρα Μάρκου, 72 ετών σήμερα, έχει τατουάζ από τότε που ήταν τεσσάρων. Της το είχε κάνει η αδερφή της. Αυτό που λέει είναι οι πρώτες κουβέντες όλων των γιαγιάδων στο Κεφαλόβρυσο σήμερα: «Ήμασταν χαζές. Δεν είχαμε μυαλό. Πονάγαμε, έτρεχε αίμα, αλλά εμείς καθόμασταν να μας φτιάξουν για να γίνουμε όμορφες. Νομίζαμε πως ήμασταν πιο ωραίες έτσι. Αργότερα μου ήρθε το μυαλό αλλά δεν μπόρεσα να τα σβήσω. Όλες, πάντως τα φτιάχνανε σε νεαρή ηλικία από τεσσάρων έως 15 χρονών».

«Δηλαδή, με
βάζεις να δια-
βάσω κόμιξ
επειδή μου λες
ότι ταιριάζουν
με τα τατουάζ;
μα αφού σου
λέω ότι τα δικά
μου σημάδια
δεν είναι σαν
αυτά που έχουν
τόρα τα παι-
διά!» Κάποτε
ήταν περήφανες
για τα ιερογλυ-
φικά που τις
στόλιζαν. Ήταν
μέσα στην
μόδα. Ύστερα
κατέβηκαν
στην πόλη και
μετάνιωσαν.
Γιαγιά, ζη-
λεύουν αυτοί
στην πολιτεία...

ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ...

Η Βασιλική Σιδέρη διηγείται τι της συμβαίνει όποτε κατεβαίνει στα Γιάννενα για εξετάσεις σε κάποιο νοσοκομείο. «Την τελευταία φορά που πήγα στο γιατρό είχανε μαζευτεί όλες οι νοσοκόμες και με κοιτάγανε παράξενα. «Τι είναι αυτά γιαγιά;» μου λέγανε, «Μασονικά σημάδια;». Εγώ τους είπα ότι μου τα έκανε μια φίλη όταν ήμουν μικρή, γιατί ήταν μόδα και κάναμε όλες. Γέλαγαν. Μετά, ο γιατρός με ρώτησε αν έχω πάει φυλακή. Στην αρχή νόμισα ότι μου έλεγε για την κατοχή. Όχι εγώ, του είπα, τον άντρα μου είχαν βάλει φυλακή για λίγο, τότε στον εμφύλιο «Αυτά τα σημάδια γιαγιά που έχεις στο μέτωπο γιαγιά», μου λέει, «Τα φτιάχνουνε οι φυλακισμένοι». Ε, από τότε και εγώ ντρέπομαι όταν κατεβαίνω στην πόλη και με κοιτάζουν έτσι παράξενα». Οι γυναίκες αυτές αγνοούν ότι είναι οι τελευταίες που διασώζουν τα σημάδια της πανάρχαιας αυτής συνήθειας. Ο Βασίλης Νιτσιάκος, λαογράφος, λέκτορας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μας δίνει μια πιο συνολική εικόνα:

«Το τατουάζ το συναντάμε αρχικά στους πρωτόγονους λαούς. Το χρησιμοποιούσαν στην κοινωνική ιεραρχία για το διαχωρισμό των κοινωνικών ομάδων. Είχε, βεβαίως, αισθητική λειτουργία αλλά ήταν και σύμβολο ταυτότητας. Οι Βλάχοι, πολύ αργότερα, το χρησιμοποιούσαν προφανώς ως σύμβολο εθνολογικού διαχωρισμού. Η πρωταρχική λειτουργία του τατουάζ είναι διαφοροποιητική. Η αισθητική έπεται, αν και μόνο αυτή έχει μείνει στην μνήμη των ανθρώπων σήμερα. Τώρα αν ρωτήσετε, θα σας πουν ότι το κάναμε για να είμαστε όμορφες. Μάλιστα συναγωνίζονται η μια την άλλη ποια θα κάνει πιο ωραία σχέδια. Υπήρχε ένας αισθητικός ανταγωνισμός, ο οποίος εξέφραζε και την αγωνία για μια καλύτερη κοινωνική θέση μέσα από την αισθητική ανωτερότητα και την ομορφιά. Η ομορφιά πάντα λειτουργούσε ως διεκδίκηση κοινωνικού στάτους. Οι πιο περήφανες, που είχαν και καλύτερη κοινωνική θέση, χρησιμοποιούσαν ωραιότερα και εντυπωσιακότερα σύμβολα. Δεν μπορώ να διανοηθώ πάντως ότι ένα τόσο σημαντικό φαινόμενο, ως προς την σημειολογία των κοινωνιών, δεν χρησιμοποιούνταν για διαφοροποιητικούς σκοπούς. Υπήρχε, όμως, και μαγική λειτουργία στο τατουάζ. Το θεωρούσαν σύμβολο αποτροπής του κακού. Ο σταυρός, ένα από τα πιο συνηθισμένα σύμβολα είναι το κατεξοχήν σύμβολο αποτροπής του κακού. Άλλα σύμβολα που χρησιμοποιούν οι Βλάχες είναι δέντρα, φούρκες που γνέθουν, ημερομηνίες, σκορπιοί και κάποια που δεν δηλώνουν κάτι συγκεκριμένο. Το ότι η συνήθεια αυτή διασώζεται στη χώρα μόνο στους Βλάχους αποδεικνύει πως τέτοιες αρχέγονες συνήθειες επιβιώνουν μόνο σε κλειστές ομάδες.

Οι άντρες Βλάχοι, αντίθετα με τις άλλες ομάδες που συναντάμε να έχουν τατουάζ, δεν έχουν. Οι γυναίκες το χρησιμοποιούν και ως μέσο έλξης για το άλλο φύλο. Αυτό βέβαια ήταν υπόγεια σ' αυτές τις κοινωνίες γιατί οι κώδικες της ήταν πολύ αυστηροί. Είναι κάτι που δεν ομολογούνταν, αλλά είχε τη δική του κρυφή λειτουργία...».

*Το παρόν άρθρο αποτελεί αναδημοσίευση από το περιοδικό "Ε" της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας

Προφορικὴ γαράδοση

Γαροιμίες-γαγαμίνθια-τραγουδία-αιτήματα-ιστορίες

των Χάρη Μεντή-Θοδωρή Κούρου

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Για το πρώτο τεύχος επιλέξαμε το “Μιτζιντέι Βρούτε” (του Νίκου Νάτσια):

Βλάχικα:

Μιντζιντέι βρούτε
εράι νε χαράου
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Πατρουτζέτσι σινέα
σπουνιά μούλτου ου-
ρούτε
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Ντιτ βατάνι ανόστε
τζέσερ σνι μούτε
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Νι βίνι ταλιάνου
σ' μα νιπόι γερμάνου
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Χόρε τούτι λι άρσι
πεζάρε λι ασπάρσι
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Ου νε θάμε μάρι
για αρούκεμ του αμάρι
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Αρουπλάνι μούλτι
σόρε λο αμβελίρε
λιέ λιέ λα ντουνιάου
Ελλάδε μεράτε
τσι τι νικισίρε
λιέ λιέ λα ντουνιάου

Ελληνικά:

Μιτζιντέι (Κεφαλόβруσο)
αγαπημένο
ήσουν μια χαρά
Αχ αχ κόσμε
Η χρονιά του '40
έδειχνε πολύ άσχημο
Αχ αχ κόσμε
Από τα μέρη μας
είπαν να μας διώξουν
Αχ αχ κόσμε
Μας ήρθε ο Ιταλός
και πιο μετά ο Γερμανός
Αχ αχ κόσμε
Τα χωριά όλα τα έκαψε
τις πόλεις τις κατάστρεψε
Αχ αχ κόσμε
Ένα μεγάλο θαύμα
τους ρίξαμε στη θάλασσα
Αχ αχ κόσμε
Αεροπλάνα πολλά
σκέπασαν τον ήλιο
Αχ αχ κόσμε
Ελλάδα καημένη
που σε νίκησαν
Αχ αχ κόσμε

Το τραγούδι, μαζί με άλλα, μπορείτε να το ακούσετε,
αλλά και να το κατεβάσετε στο site του περιοδικού:

www.isnvourou.page.tl

ΠΑΡΟΙΜΙΑ

“κα νβιάστε πι νούμτε”, ή “κα
νβιάστε νάου”.

(=Όπως η νύφη στον γάμο, ή
όπως η καινούργια νύφη)

**Παροιμία που λεγόταν όταν κά-
ποιος ή κάποια ήταν ντροπαλός
ή ντροπαλή, αντίστοιχα.**

(την παροιμία αυτή μας είπε ο Αν-
δρέας Μεντής)

τοπωνύμια του χωριού μας

“γκρόπα αλί Μαρίνι”

Το τοπωνύμιο “γκρόπα αλί Μαρίνι” αναφέρεται στο σημείο, όπου σύμφωνα με την ιστορία, σκοτώθηκε η Μαρίνα. Η Μαρίνα λοιπόν, στην προσπάθειά της να ζαλωθεί μόνη της μεγάλο φορτίο, γύρισε η τροιχιά, της τύλιξε τον λαιμό και πνίγηκε. Έτσι λοιπόν, το σημείο εκείνο, επικράτησε να λέγεται έτσι. Τα τοπωνύμια, κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικός οδηγός για την κατανόηση τόσο της ιστορίας ενός τόπου, όσο και για τις επαγγελματικές και άλλες συνήθειες των κατοίκων του. Επίσης, μια άλλη εξαιρετικά σημαντική λειτουργία που επιτελούν είναι να βοηθούν τους ανθρώπους να προσανατολίζονται στον χώρο, αλλά και να τον “κάνουν δικό τους”, να τον οικειοποιούνται. Το περιστατικό που περιγράψαμε πιο πάνω, ανεξάρτητα αν πραγματικά συνέβη, αποτελεί ένα σημείο στον “νοητό χάρτη” σημείων που συνιστά το σύνολο των τοπωνυμίων. Επίσης, αποτελεί δίδαγμα για τα νεαρά κορίτσια, αλλά και ιστορικό στοιχείο για το χωριό.

(την ιστορία μας είπε η Αικατερίνη Φούκη)

το πολυφωνικό μας συγκρότημα

Το πολυφωνικό συγκρότημα Κεφαλοβρύσου αποτελεί τον δεσμό του παρελθόντος με το παρόν καθώς διαγράφει την πορεία των ανθρώπων και των προγόνων τους που έκαναν τον πόνο και την χαρά, τραγούδι. Ένα μακρόσυρτο μοιρολόι γεμάτο από τους καημούς και τα βάσανα, από την ζωή και τον θάνατο.

Η συγγένεια καταγωγής και πολιτιστικές ταυτίσεις με τους βλάχους της Νότιας Αλβανίας αναδεικνύουν έναν αποκαλυπτικό τόπο συνάντησης της πολυφωνίας του Κεφαλόβρυσου με εκείνη του χωριού Andon Roci, βόρεια του Αργυρόκαστρου. Ίδια επίθετα, ίδια γλώσσα, ίδια τραγούδια. Οι εκδηλώσεις στο Κεφαλόβρυσο από τις πλέον μαζικές στα Πολυφωνικά Καραβάνια. Μια μεγάλη πλατεία γεμάτη από κόσμο.

Το συγκρότημα απαρτίζεται σήμερα από τα εξής μέλη:

Δεμήρης Σπυρίδων, Μεντής Αντρέας, Μεντής Νικόλαος, Σιδέρης Απόστολος, Σιδέρης Λάζαρος, Τζιαβάρης Βασίλειος, Φούκης Βασίλειος, Φούκης Γεράσιμος, Φούκης Δημήτριος, Μεντή Σταματία, Νατσίκου Σοφία, Σιούτη Μαριάννα, Φούκη Αναστασία

ΤΑ ΧΕΙΜΑΔΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ*

*αναδημοσίευση από τα "Πωγωνιακά Χρονικά", Τόμος 2, 1996
ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΥΡΟΥ

Η ζωή των βλάχων χωρίζεται σε δυο εποχές. Την καλοκαιρινή και την χειμωνιάτικη. Εκείνο που έχει περισσότερη σημασία για τους βλάχους είναι η ζωή τους το καλοκαίρι πάνω στα βουνά και τούτο τον τρόπο ζωής έχουν αποδεχθεί και τραγουδήσει, ενώ τα χειμαδιά είναι κάτι που τους επιβάλλεται σαν δεύτερος τρόπος ζωής μια και είναι υποχρεωμένοι να κατεβαίνουν στα χειμαδιά, αφού τα ποίμνια τους δεν ζούνε στα χιόνια.

Από τον 2ο μ.Χ. αιώνα, που άρχισε η Λατινοφωνία, και επομένως και η γέννηση των βλάχων, ο χώρος από τον Αίμο και το Δυράχιο μέχρι το Ταίναρο ήταν ενιαίος Διοικητικά (Ρώμη, Βυζάντιο, Τουρκοκρατία) και αυτό βοηθούσε τον τρόπο ζωής τους, μια και μπορούσαν από τα καλοκαιρινά βοσκοτόπια, να κατεβαίνουν στα χειμερινά, χωρίς δυσκολίες και διατυπώσεις.

Ο κορμός της Πίνδου, με τις παραφυάδες της ήταν η σπουδαιότερη περιοχή των καλοκαιρινών βοσκοτόπων, όπου ανέπτυξαν και τους οικισμούς τους, που αργότερα εξελίχθηκαν σε σπουδαία οικονομικά και πνευματικά κέντρα όπως η Μοσχόπολις, η Γραμμούστα, η Σαμαρίνα, το Μέτσοβο, ενώ οι χειμερινοί βοσκότοποι εκτείνονται στις παράλιες πεδινές εκτάσεις του Ιονίου από το Δυράχιο μέχρι την Αιτωλοακαρνανία και την Δυτ. Πελοπόννησο καθώς και στις πεδιάδες της Θεσσαλίας και Μακεδονίας.

Όσες φορές ο χώρος αυτός δεν τελούσε υπό ενιαία Διοίκηση οι Βλάχοι αντιμετώπιζαν πρόβλημα επιβίωσης γι' αυτό και πολιτεύονταν πάντα κατά τρόπον που να μπορούν να έχουν ελεύθερες διαβάσεις προς τα χειμαδιά και αντίστροφα.

Στα νεώτερα χρόνια, 17ος αιώνας, οι βλάχοι της περιοχής Κορυτσάς, της Φράσιαρης, της Κολωνίας και της Νεμέρτσικας, οι και Αρβανιτόβλαχοι αποκαλούμενοι, τον χειμώνα κατέβαιναν στην περιοχή Αγ. Σαράντα, Εξαμίλιων της Αλβανίας και στην περιοχή της Σαγιάδας, Φιλιατών και Ηγουμενίστας καθώς επίσης και στην πεδινή Θεσσαλία.

Πριν το 1822 οι Βλάχοι της Νεμέρτσικας, που κατοικούσαν στο Μπιτσκόπουλο, το σημερινό Παλαιοχώρι, είχαν για χειμαδιά την περιοχή του Ξηρόμερου. Μετά όμως τον θάνατο του Αλή Πασά, οι τσελιγκάδες εκείνοι όπως ο Γιάνκος Τσιαρχώσης, στενός φίλος του Αλή, ο Κουτσομπίνας και πολλοί άλλοι μικρότεροι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Ξηρόμερο όπου ίδρυσαν τα χωριά Στράτος, Οχθια, Παλαιομανίνα, Κατσαρού κ.ά.

Όταν αργότερα, περί το 1840, έγινε το Κεφαλόβρυσο, από βλάχικες κτηνοτροφικές φάρες των παραπάνω περιοχών, αλλά και από φάρες που ήρθαν από το Ξηρόμερο της Αιτωλοακαρνανίας, είχαν για χειμαδιά τους την περιοχή των Εξαμίλλων της Κονίσπολης, από το ακρωτήριο Στύλος μέχρι τη Σαγιάδα των Φιλιατών.

Στις περιοχές αυτές οι Κεφαλοβρυσίτες εξακολουθούσαν να ξεχειμάζουν μέχρι το 1940 και μετά την ίδρυση του Αλβανικού Κράτους δηλαδή το 1912.

Εξακολουθούσαν δηλαδή να είναι οι τσελιγκάδες χωρίς σύνορα.

Μετά το 1940 και την κατάκτηση της Αλβανίας από το στρατό του Μουσολίνι, το προηγούμενο ειδικό καθεστώς της ελεύθερης δηλαδή διάβασης των ποιμνίων στα Ελληνοαλβανικά σύνορα, σταμάτησε να ισχύει και οι Κεφαλοβρυσίτες ξεχειμάζαν

μόνο σε Ελληνικά εδάφη ήτοι στις περιοχές από το ακρωτήριο Στύλος μέχρι Σαγιάδα, Φιλιάτες και Ηγουμενίτσα που τότε ήταν ένας μικρός οικισμός.

Οι τσελιγκάδες της περιοχής του Πωγωνίου Βλάχοι, Κεφαλοβρυσίτες ως επί το πλείστον αλλά και άλλοι Πωγωνήσιοι, πριν ακόμα αναπτυχθεί η αστική τάξη στο Πωγώνι, σαν καλοκαιρινούς βοσκότοπους, είχαν όλο σχεδόν το Πωγώνι και πιο συγκεκριμένα: Νεμέρτσικα, Κουτσόκρανο, Λέπενο, Λαμπάντζα, Μπούρτσια, Μυρμήγκιαρη, Πύργος, Καραγιάννη, Βροσίνα, Μπιτσκόπουλο, Παλιοχώρι, Κουλούρι Γιάνκου, Κρανιά, Μπασμπάλλη, Μουντόπουλο, Σταυροσκιάδι, Πατππαλάκκος, κ.λπ.

Σε καθένα από αυτά τα μέρη ξεκαλοκαίριαζε και μια στάνη, ένα τσελιγγάτο που οι Βλάχοι του Κεφαλόβρυσου, την λέγανε (Tureshti). Η λέξη είναι λατινική Turma=Κοπάδι. Κάθε τσελιγγας νοίκιαζε για τα κοπάδια του, στα οποία υπολόγιζε και τα πρόβατα των άλλων τσομπαναράων που είχε μαζί του, κάποια περιοχή κρατική, κοινοτική ή και ιδιωτική, για έξη μήνες (από το τέλος Απριλίου έως του Αγίου Δημητρίου) για να ξεκαλοκαιριάσει και από το τέλος του Οκτωβρίου μέχρι τέλος Απριλίου για να ξεχειμωνιάσει. (Χειμαδιά αγίυ). Μερικοί είχαν ιδιότητα χεμαδιά ή καλοκαιρινούς βοσκότοπους όπως ο Ίντζιος από τον Παλαιόπυργο, ο Παπαδόπουλος από το Βασιλικό, ο Μπαδήμας από το Δελβινάκι και παλιότερα ο Κιτσώνας από τονΑγ. Κοσμά.

Κανένας όμως Κεφαλοβρυσίτης τσελιγγας στα νεώτερα χρόνια δεν είχε ιδιόκτητο βοσκότοπο. Αυτό γινόταν διότι οι Κεφαλοβρυσίτες τσελιγγάδες, δεν είχαν την αίσθηση του ντόπιου, του μόνιμα εγκατεστημένου κάπου, παρόλο που είχαν δημιουργήσει χωριό, το Κεφαλόβρυσο, δεν σιγουρεύονταν ότι θα ήταν πάντα εδώ. Κάτι θα συνέβαινε και θα αναγκάζονταν να φύγουν όπως είχε συμβεί, με τόσες άλλες περιπτώσεις. Σίψυχα, Μοσχόπολη, Γράμμοστα, Θοδωρίτσα, Λέπενο κ.λπ.

Ύστερα επικρατούσα αντίληψη σε αυτούς ήταν ότι κοινωνικά καταξιωμένος ήταν όποιος είχε πολλά πρόβατα-κοπάδια κι όχι όποιος είχε πολλά κτήματα. Οι μεγάλοι Κεφαλοβρυσίτες τσελιγκάδες Γιαννάκη Γιάννος και Πήλιο Κούρος, που είχαν μεγάλες ιδιοκτησίες στην Αλβανία, εγκατέλειψαν το χωριό με τα γεγονότα του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, το 1917 και εγκαταστάθηκαν στην Αλβανία.

Το τσελιγγάτο (tureshti) αποτελούσαν οι τσομπαναρέοι, βοσκοί, καρβανάρηδες (υπεύθυνοι για τα μεγάλα φορτηγά ζώα άλογα, μουλάρια, κ.λπ.) που ήταν συνήθως συγγενείς. Αδέλφια, ξαδέλφια, γαμπροί του τσελιγγα (πατριαρχική οικογένεια), οι οποίοι έπαιρναν μισθό, που οι βλάχοι το λένε ruga, σαν τσομπαναρέοι, αν είχαν όμως δικά τους πρόβατα, συμμετείχαν στα έξοδα και έσοδα του τσελιγγάτου, ήταν δηλαδή τούτοι οι τσομπαναρέοι υπάλληλοι και μέτοχοι, αλλά λέγονταν και πιστικοί σαν οι έμπιστοι του κοινοβίου, διότι πέρα από τα άλλα ήταν υποχρεωμένοι να προστατεύουν τα συμφέροντα του τσελιγγάτου, από κάθε επιβουλή, ακόμα και ένοπλη, γιαυτό και οπλοφορούσαν όλοι τους.

Το καλοκαίρι όλες οι Tureshties έμεναν στο Κεφαλόβρυσο, ενώ το χειμώνα έμεναν σε καλύβες ή κάθε μια στο δικό της χειμάδι.

Κάθε Φθινόπωρο, συνήθως μετά του Αγίου Δημητρίου, ο τσελιγγας καθόριζε την ημέρα της αναχώρησης. Ξεκινούσαν από τα γύρω βουνά τα κοπάδια και από το Κεφαλόβρυσο οι οικογένειες και έδιναν ραντεβού στον πρώτο σταθμό που το λέγανε κονάκι, όπου θα διανυκτέρευαν.

Τα κονάκια ήταν γνωστά σε όλους και βρίσκονταν στο δρομολόγιο από Κεφαλόβρυσο μέχρι την Σαγιάδα ή δε απόσταση μεταξύ τους ποίκιλε ανάλογα με την εδαφική διαμόρφωση. Μπορούμε όμως να πούμε ότι ήταν μια μέρα πορεία του κοπαδιού βόσκοντας. Τα κοπάδια πρωί πρωί ξεκινούσαν για το επόμενο κονάκι, αφού πρώτα οι τσομπαναράοι φόρτωναν το λιτό τους νοικοκυριό στα μουλάρια ή άλογα. Γαϊδούρια οι βλάχοι δεν χρησιμοποιούσαν, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις. Τα συμπαθητικά τετράποδα, οι Κεφαλοβρυσίτες δεν τα είχαν σε υπόληψη. Στο карабάνι των φορτηγών, που επόπτευε ο καρβανάρης, υπήρχε μόνο ένα γαϊδούρι κι αυτό μόνο για αναπαραγωγή.

Στα κονάκια έφταναν πρώτα οι οικογένειες, διότι τα πρόβατα πήγαιναν βόσκοντας, στήνανε τις σκηνές, που οι βλάχοι τις λένε τέντες, τις οποίες κουβάλαγαν με τα ζώα μαζί με τις φούρκες (ορθοστάτες).

Μια τέντα (σκηνή) αποτελούνταν από τέσσερα-πέντε τραγιόμαλα φύλλα με ένα μέτρο πλάτος και πέντε μέτρα μήκος, τα οποία ύφαιναν στον αργαλιό μόνες τους οι γυναίκες.

Από το ίδιο ύφασμα φτιάχνανε και την κάπα, που οι Βλάχοι την λένε καπτότα, ενώ ένα άλλο είδος κάπας, πιο ελαφριά και πιο κομψή, την φτιάχνανε πάλι οι ίδιες στον αργαλειό από μάλ- λινό ύφασμα και την λέγανε timbari. Η kapota ήταν ένα είδος αντιανεμικού και αδιάβροχου παλτού, διότι το τραγιόμαλο προστατεύει απο- τελεσματικά από την βροχή, ενώ η timbara ήταν πιο ζεστή και χρησίμευε και για κουβέρτα.

Μόλις ξεφόρτωναν, στήνανε τις σκηνές, άναβαν φωτιές, ετοίμαζαν πρόχειρο φαί, στή- νανε πρόχειρα μαντριά με βάτα και παλιούρια, άλλα για τα πρόβατα και άλλα για τα γίδια και περίμεναν τους τσομπαναρέους που θάρχον- ταν λίγο πριν νυχτώσει, αν όλα πήγαιναν καλά, διότι δεν ήταν λίγες οι φορές, που συνέβαιναν διάφορα έκτακτα περιστατικά (ραγδαίες βροχές, πλημμυρισμένα ποτάμια, επίθεση κλεφτών, ιδίως Λιάπηδων ή και λύκων κ.λπ.).

Επί Τουρκοκρατίας, υπήρχε σε κάθε με- γάλο τσελιγγάτο και ένας Αλβανός Μουσουλμά- νος, Τσάμης ή Λιάπης που λέγονταν Κομπόρ και δουλειά του ήταν να προστατεύει το τσελιγ- γάτο από διάφορους κλέφτες, ληστές κ.λπ. Οι Κομπόρ ήταν και αυτοί αρχηγοί Φαρών ή είχαν υπό την επιρροή τους ένοπλους φίλους ή συγ- γενείς, όπως ήταν και οι ληστρικές ομάδες της εποχής, και η μόνη διαφορά τους ήταν ότι αυτοί επέβαλαν τον νόμο ή το έθιμο και όχι λίγες φορές έρχονταν σε σύγκρουση, λόγω των κα- θηκόντων τους με τους ληστές, με τους οποίους μπορεί να ήταν ομόθηρσκοι, ομοεθνείς και γε- νικά άνθρωποι της ίδιας κοινωνίας.

Η προσωπικότητα και το κύρος, που είχαν στην περιοχή οι κομπόρ, ήταν μέτροαπο- τροπής των ληστών, οι οποίοι ήξεραν ποιος κομπόρ προστάτευε το κάθε τσελιγγάτο και εάν αποτολμούσαν ληστεία θα είχαν να κάνουν πε- ρισσότερο με τον κομπόρ παρά με τον τσέλιγγα.

Είναι χαρακτηριστικό το περιστατικό κά- ποιου τσέλιγγα ο οποίος όταν έμαθε ποιοί του κλέψανε τα πρόβατα είπε στον κομπόρ του τσε- λιγγάτου του, να αφήσει να περάσει έτσι το πε- ριστατικό, εκείνος όμως πήγε στους ληστές και απαίτησε να του επιστραφούν τα πρόβατα. Όταν οι ληστές αρνήθηκαν τους σκότωσε επί τόπου. Ήταν μια μικρογραφία αρματωλών και κλεφτών μεταξύ μουσουλμάνων, αλλά δεν θα ήταν και άσχετο αν λέγαμε ότι ήταν μετεξέλιξη των μπορτζηλήδων της κραταιός Μοσχόπολης, οι οποίοι τελικά έγιναν οι καταστροφείς της.

Όσα κοπάδια ξεκινούσαν από την Νεμέρτσικας, Δρυμάδες, κάνανε το πρώτο κονάκι στην Βο- στίνα (Πωγωνιανή), το δεύτερο στο Γκούβερι (Φαράγγι) και συναντιόνταν με τις οικογένειες τους στην Στρατίνιστα, και απο εκεί και κάτω πορεύονταν μαζί.

Όσα ξεκινούσαν από το Κεφαλόβρυσο και τα γύρω από αυτό μέρη, κάνανε το πρώτο κονάκι στο Μέγα (la kebu di la mega) ή στην το- ποθεσία Λέππενο, το άλλο κεφαλοχώρι του Πω- γωνίου που καταστράφηκε από Τουρκαλβανούς τον 18ο αιώνα.

Απ' εκεί κατέβαιναν στο Ρέμα Γαλάνη, και διέσχιζαν την γραφική κοιλάδα του Γυφτο- πόταμου μέχρι την Κάτω Λάβδανη. Ο Γαλάνης ήταν Λιάπης και λέγονταν Ζέπας που αλλαξο- πίστησε και είχε τα μαντριά του σε τούτο το μέρος.

Η διαδρομή μέσα από αυτή την κοιλάδα είναι μαγευτική. Τα πρώτα νερά του Γυφτοπό- ταμου ξεκινούν από τον αυχένα του Αη Νικόλα, μαζεύει νερά από τους λοφίσκους του Κασι- διάρη και της Μουργκάνας, διασχίζει την μικρή κοιλάδα με τα χέρσα χωράφια και κάτω από βα- θύσκια πλατάνια συναντά, πέρα από το Ρέμα Γαλάνη, τον Δρίνο και από εκεί στο Αργυρόκα- στορο και Ιόνιο.

Ο κακοκουρεμένος Κασιδιάρης, από την αριστερή μεριά και ο αγριωπός όγκος της Μουργκάνας, από την δεξιά μεριά, όρθιοι σαν μυθικοί γίγαντες, που ζυγιάζει ο ένας την δύ- ναμη του άλλου, μοιάζουν να δείχνουν τον δρόμο στους αιώνιους τόπους ανεβοκατεβάτες, τους «κάρτα-πολυπλάνητες» και να τους προ- στατεύουν από τους κακούς δαίμονες και τα στοιχεία της φύσης, ενώ η Παναγιά πάνω απο το μοναστήρι του Μακραλέξη, χτισμένο στις μούργκες πλαγιές της Μουργκάνας από την εποχή του Βυζαντίου, στέλνει το αιώνιο γλυκό της φως πάνω από τα κοπάδια και τις οικογέ- νειες τους.

Εχοντας την Στρατίνιστα αριστερά και την Καστάνιανη δεξιά εκεί κοντά στην γέφυρα που ενώνει τώρα τα δυο χωριά κάνουν το δεύ- τερο κονάκι.

Απ' εκεί περνούσαν το ρέμα της Ασπρης, άφηναν αριστερά το Ψηλόκαστρο, Δημοκόρη, Λάβδανη μέχρι τον αυχένα του Αη-Νίκο, Κάτω Λάβδανης, όπου εγκατέλειπαν την κοιλάδα του Γυφτοπόταμου, άφηναν αριστερά το χωριό Βρί- στοβο και ακολουθούσαν την κοιλάδα Λαγκαβί- τσα, παραποτάμου του Καλαμά μέχρι την Κάτω Λάβδανη, όπου κάνανε το τρίτο κονάκι,

ενώ άλλοι κάνανε το τρίτο κονάκι στο παραπάνω αυχένα του Αη Νικόλα.

Μετά, περνούσαν τις δυο μικρές πέτρινες γέφυρες της Κάτω Λάβδανης, κι ακολουθούσαν το ρέμα του Κοσοβίτικου ποταμού, που πηγάζει από το χωριό Κοσοβίτσα της Β. Ηπείρου, δέχεται τα νερά των πηγών της Μουργκάνας και των Νότιων αντερισμάτων του Κασιδιάρη, λίγο παρακάτω πλουτίζεται με τα νερά των πηγών Κεφαλόβρυσου και οι Βλάχοι το λένε *Isvuru etsetelailioy* (πηγή με τα μαύρα νερά) και παραπάνω από την Βροσύνα χύνεται στον Καλαμά και από εκεί στο Ιόνιο.

Όσο ωραία ήταν τούτη η διαδρομή την Ανοιξη, μέσα απο θεόρατα πλατάνια και πλούσιους βοσκότοπους της κοιλάδας, τόσο γίνονταν κόλαση, το Φθινόπωρο όταν έβρεχε και πλημμύριζαν τα ποτάμια και λάσπιαζε ο τόπος, ιδίως από την Γλούτσα μέχρι το Βορτόπι.

Η διαδρομή άφηνε δεξιά τα χωριά Κουρεμάδι, Λίστα, ενώ αριστερά απέναντι από το ποτάμι ήταν το χωριό Τσιμπουκάτες (Καλλιθέα) ακολουθούσε πότε την δεξιά και πότε την αριστερή κοίτη του ποταμού, μέχρι τις πηγές Κεφαλόβρυσου, οπότε έπιαναν την δεξιά κοίτη, διότι μετά τον εμπλουτισμό του από τις πηγές, το ποτάμι γίνονταν αδιάβατο και κάνανε το τέταρτο κονάκι στο εκκλησάκι της Παναγίας, η στην θέση Λία Ντούκα.

Η τοποθεσία πήρε το όνομα της απο τον Κεφαλοβρυσίτη Βλάχο Λία Ντούκα, που δολοφονήθηκε από ληστές στην εκκλησία της Παναγίας. Τούτος έρχονταν απο την περιοχή της Τσαμουριάς, με πολλούς άλλους Κεφαλοβρυσίτες και με πολλά ζώα φορτωμένα λάδι και σε συμπλοκή που έγινε σε αυτό το μέρος οι ληστές σκότωσαν τον Λία Ντούκα και τραυμάτισαν αρκετούς άλλους της παρέας του.

Απο εκεί η πορεία εξακολουθούσε έχοντας αριστερά το ποτάμι της Αγ. Μαρίνας που μετά τον εμπλουτισμό του απο τις πηγές του Κεφαλόβρυσου, αλλάζει όνομα και λέγεται Λαγκαβίτσα, αφήνουν δεξιά το χωριό Γλούτσα (Κεφαλοχώρι) περνούσε μέσα από τους λασπότοπους των οικισμών Γιωτάτικα, Εξαρχάτικα, Λαπάτικα, αφήνει δεξιά το χωριό Γαρδίκι, κόβουν κάθετα τον δημόσιο δρόμο που συνδέει τα χωριά της Μουργκάνας με την Βροσύνα, περνάνε το Ρέμα Τουρίτσας,

που έρχεται από το Μπαμπούρι και στο ύψος του χωριού Τσιμπουκάτες, εγκατέλειπαν την κοίτη του Λαγκαβίτσα και ανηφορούσαν τις πλαγιές του όρους Βελούνα, όπου στο ύψωμα αλώνι δίπλα από την εκκλησία κάνανε το πέμπτο κονάκι.

Τούτη είναι η πιο δύσκολη και κοπιαστική διαδρομή, ιδίως το Φθινόπωρο, διότι ο δρόμος από το Γαρδίκι μέχρι το ρέμα Τουρίτσα, είναι βαλτώδης και τα ζώα, φορτωμένα όπως ήταν βάλτωναν στην λάσπη και πολλές φορές ήταν αδύνατο να προχωρήσουν και η κατάσταση γινόταν αφόρητη όταν για να τα βγάλουν από την λάσπη, αναγκάζονταν να τα ξεφορτώσουν και τούτο δεν ήταν καθόλου εύκολο διότι βούλιαζαν και οι ίδιοι μέσα στη λάσπη.

Άλλη μια δυσκολία ήταν το πέρασμα του ποταμού Τουρίτσα, διότι ήταν ένα ύπουλο ποτάμι. Οι ντόπιοι το περνούσαν μπαίνοντας μέσα σε ένα καλάθι που είχαν κρεμάσει πάνω σε ένα σχοινί, δεμένο σε πλατάνια της δεξιάς και αριστερής όχθης. Άλλοτε, περνούσαν πάνω σε μια πρόχειρη γέφυρα, καμωμένη από ξύλα και σχοινιά δεμένα σε κορμούς πλατάνων από τη μια μέχρι την άλλη όχθη. Το πέρασμα επικίνδυνο διότι έπρεπε να ισορροπεί κανείς πάνω στα δυο σχοινιά που ταλαντεύονταν λόγω της μεγάλης απόστασης.

Από τούτη τη γέφυρα περνούσαν μόνο οι οικογένειες. Οι Κεφαλοβρυσίτες όμως, πολλές φορές, αν το ρέμα είχε πολλά νερά από τις βροχές, αναγκάζονταν να περνάνε και τα πρόβατα πάνω από την... αερογέφυρα.

Τραβάγανε πρώτα το γκεσέμι πάνω στην αερογέφυρα, για να ακολουθήσει το κοπάδι. Οι λοιποί τσομπανάρειοι με φωνές άγριες, που γινόταν ακόμα πιο άγριες από τον αντίλαλο της χαράδρας και το συνεχές βουητό του ορμητικού χειμάρου, αλλά και από την απελπισία τους, όταν από το στριμοξίδι και την αγωνία κάποια πρόβατα παραπατούσαν πέφτανε στο ρέμα και χάνονταν στα θολά του νερά. Άλλες φορές, πάλι περνούσαν τα κοπάδια μέσα από το ρέμα του ποταμού. Τότε πάθαιναν τις μεγαλύτερες ζημιές, διότι, όπως είπαμε, τούτο το ρέμα ήταν, ύπουλο, βουβό. Ενώ δηλαδή έδειχνε ήρεμο ξαφνικά αγρίευε και κατέβαζε θολούρα και κούτσουρα και παρέσερνε τα πρόβατα ακόμα και ανθρώπους.

ο τσέλιγκας Βασίλης Φούκας
το 1928

Μετά το αλώνι, άφηναν δεξιά το χωριό, Βορτόπι (Ανάβρυτον) περνούσαν από το χωριό Γιουλέκα (Σουγιώτου, Μπαδήμα) και στον αυχένα της Κεραμίτσας στη θέση Πρέσπα κάνανε το έκτο κονάκι.

Η θέση Μπαδήμα ονομάστηκε έτσι διότι εδώ ο Κεφαλοβρυσίτης, Κώστα Γκότσης σκότωσε τον Δελβινακιώτη τσέλιγγα Μπαδήμα που είχε ιδιόκτητο χειμαδιό στο βουνό Μαυροβούνι στην Σκουπίτσα (Κεστρίνη), δίπλα από την Μαντούκα, το χειμαδιό του Μεβγεζινού (Παλιοπυργίτη) τσέλιγγα Νικόλα Ίντζου.

Και τούτο το δρομολόγιο ήταν ένα δύσκολο πέρασμα, διότι μετά το ξεμπέρδεμα, με την λάσπη και το πέρασμα του χειμάρρου Τουρίτσα, άρχιζε η δύσκολη ανηφόρα στις πλαγιές του βουνού Βελούνα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Τα πρόβατα, εξαντλημένα από την πολυήμερη πορεία, δυσκολεύονταν να περπατήσουν στις απότομες πλαγιές και είτε μένανε και ψοφούσαν είτε αναγκάζονταν οι τσομπαναρέοι να τα παίρνουν αγκαλιά είτε ακόμα ξεκόβονταν πολλά μαζί και αν δεν παίρνανε είδηση, μένανε εκεί και τα έβρισκαν οι Βορτοπιώτες. Δεν ήταν λίγες οι φορές που οι τσομπαναρέοι, όταν παίρνανε είδηση ότι λείπαν πρόβατα, ψάχνανε όλη τη νύχτα ή και την άλλη μέρα να βρουν το χαμένο τους βιός. Έτσι το βλέπανε.

Μπορεί να ήταν του τσέλιγγα τα πρόβατα, αλλά μια τέτοια απώλεια, έδινε τηναίσθηση στην μικρή κοινωνία του τσελιγγάτου και όλων γενικά των μπιστικών τσομπαναρέων, ότι ο απρόσεκτος τσομπάνος, δεν ήταν άξιος να φυλάξει κοπάδι και τούτο δεν το επέτρεπε στον εαυτό του ένας καλός προβατάρης.

Πληγώννονταν το φιλότιμο του και ήταν θέμα τιμής πλέον του ιδίου να βρει το χαμένο πρόβατο, ή το μικρό ξεκομμένο κοπάδι.

Ήταν το πέρασμα του Θησέα στην κακιά σκάλα.

Οι βλάχοι εδώ, κανόνιζαν να περνάνε μέρα, διότι τη νύχτα τα πράγματα γίνονταν πιο δύσκολα με τους ντόπιους κάτοικους του χωριού Βορτόπι. Τούτη ήταν πιο δύσκολη διαδρομή της πορείας διότι εκτός από τις λάσπες και τους χειμάρρους είχε να κάνει και με τον ανηφορικό δρόμο της Βελούνας αλλά και με τις ληστείες των κατοίκων, των γύρω περιοχών.

Οι Βορτοπιώτες δεν ήταν εύκολη υπόθεση, διότι ξέρανε καλά την περιοχή και τις δυσκολίες της, αλλά ξέρανε και το ακριβές δρομολόγιο των κοπαδιών και τις συνήθειες των Βλάχων και σκαρφίζονταν πολλά κόλπα για να κλέψουν ότι μπορούσαν από τα διερχόμενα κοπάδια.

Σκάβανε π.χ. λάκκους, παγίδες στο δρόμο που θα περνούσαν τα πρόβατα, τα σκέπαζαν με κλαδιά από πουρνάρι και όσα πέφτανε μέσα στο λάκκο, ήταν δικά τους, αν οι τσομπαναραίοι δεν τα παίρναν είδηση. Το βράδυ που τα μέ-

τραγαν στο κονάκι ίσως να ήταν αργά, διότι οι Βορτοπιώτες είχαν φροντίσει να τα σφάξουν ή να ταβάλουν στο δικό τους κοπάδι.

Ακόμα μπορούσαν κρυμμένοι στις βατσουνιές να παρακολουθούν, επί ώρες κάποιο κοπάδι και είτε άρπαζαν κάποιο πρόβατο που θα περνούσε δίπλα τους και το κρατάγανε μέχρι να απομακρυνθεί το κοπάδι με τους βοσκούς, είτε μαζεύανε κάποιο ξεκομμένο από το κοπάδι πρόβατο που δεν μπορούσε να περπατήσει και το σφάζανε. Αν ξεκόβονταν πολλά τότε τα πράματα ήταν ακόμα χειρότερα. Τα έπαιρναν όλα. Οι γέροι Κεφαλοβρυσίτες ακόμα τους φοβούνται τους Βορτοπιώτες.

Λένε δηλαδή ότι αυτοί ήταν πολύ καλύτεροι από εμάς στο κλέψιμο των προβάτων. Άλλες εποχές, άλλα ήθη.

“καλύβα ντι πάγιε”

Οι Ξεχωρίτες είχαν άλλο σύστημα πιο συνεταιρικό. Μαζεύανε τα κλεμμένα πρόβατα στο κατώ κάποιας εκκλησίας και στο τέλος κάθε εβδομάδας τα πηγαίνανε στο Τσαμαντά όπου τα πουλάγανε και μοιράζονταν τα χρήματα.

Οι Κεφαλοβρυσίτες λέγανε «απόψε δεν-πέρασε ούτε λύκος ούτε Ξεχωρίτης».

Στον αυχένα της Πρέσπας, υπάρχει ένα εικόνισμα του Αγίου Κων/νου και Ελένης. Το έχει κάνει ο γιός του Κώστα Φούκη, που σκοτώθηκε εδώ από νάρκη το 1948, ενώ ερχόταν με άλλους από το χειμάδι.

Απ' εκεί, έπαιρναν την κατηφόρα, περνούσαν από το Κοκκινολιθάρι, κατέβαιναν στο ρέμα Τσουρουλού, ακολουθούσαν την κοίτη του μέχρι το καφενείο του Τρύφωνα, μετά περνούσαν έξω απο το χωριό Δάφνη και ακολουθώντας την αριστερή κοίτη του ρέματος Δάφνη, κάνανε το έκτο κονάκι στην θέση Τόρη κοντά στο χωριό Φοινίκη.

Από την κοιλάδα που βγάζει στον Τρύφωνα αν κοιτάξει κανείς προς το Κοκκινολιθάρι, στην κορυφή του βουνού, θα δει ένα εκκλησάκι που μοιάζει νάναι καρφωμένο, στο γαλάζιο νταβάνι του ουρανού.

Ετσι σαν κάτι ζωγραφιές που κάνουν τα παιδιά που έχουν τους δικούς τους προοπτικούς κανόνες και μπορούν, να βάλουν ένα άλογο πάνω σε ένα δέντρο χωρίς να τους παραξενεύει. Φαίνεται να κρέμεται από τον ουρανό, όπως ο πολυέλαιος που κρέμεται από τον θόλο της εκκλησίας, παρά να έχει θεμέλια στη γη.

Λένε ότι, όταν η κορυφή, πάνω στην οποία είναι χτισμένο, ξεκόπηκε από το βουνό και κύλησε προς τα κάτω για να σταματήσει εκεί που βρίσκεται τώρα, το εκκλησάκι ακολούθησε την πορεία της κορυφής, χωρίς να γκρεμιστεί, σαν να ήταν από χαρτί καρφισωμένο με πινέζα.

Η θέα του είναι μαγευτική.

Η τοποθεσία Τόρη, πήρε το όνομα της, απο τον Μήτση Τόρη, που δολοφονήθηκε από αγνώστους, μάλλον πληρωμένους Τουρκαλβανούς, την ώρα που κρατούσε την φανέλα του πάνω στη φωτιά για να καούν οι ψείρες.

Απ' εκεί, μέσα από τον κάμπο της Φοινίκης στήνανε το επόμενο έβδομο κονάκι στα Τουρκικά μνήματα των Φιλιατών.

Απ' εδώ και κάτω, κάθε τσελιγγάτο έπαιρνε την δική του πορεία, έπαιρνε την άγουσα προς το δικό του χειμαδιό.

Αν η φθινοπωρινή πορεία των Βλάχων προς τα χειμαδιά, έμοιαζε να είναι η πορεία της Περσεφώνης στον Άδη, εδώ απο το Φιλιάτι και κάτω, ήταν ο Άδης των Βλάχων του Κεφαλόβρυσου, απ' όπου θα φεύγανε πάλι την Ανοιξη (Απρίλιο) ακολουθώντας την αντίστροφη πορεία.

Τούτη η αντίστροφη πορεία ήταν τελείως διαφορετική από την κάθοδο. Είναι η πορεία θριάμβου των Βλάχων. Ήταν η πορεία του Διόνυσου από τους βόρειους. Σε τούτη την πορεία οι Βλάχοι, πάνω στα άλογα τους, το κάθε τσελιγγάτο στους δικούς του Πήγασσους, φόρτωνε τις ασημοχάρτινες τσόργκες, τις χρυσοκέντητες βελέντζες, τις τραγιόμαλλες βαθύχρωμες τέντες με τις φούρκες σαν Δωρικές κολώνες, με μεσοκάπουλα την Περσεφώνη που την οδηγούσαν στην Γη μητέρα, την Δήμητρα στο απάνω κόσμο, στα βουνά το φως και τον ήλιο.

Τούτη την πορεία τραγούδησαν Βλάχοι και Γκρέκοι. «Kent' us esh tu munti la remene singure fere di mini» και «Να βγουν οι Βλάχοι στα βουνά, να βγουν κι οι βλαχοπούλες».

Στο Φιλιάτι, δεδομένης της μικρής διαδρομής, που κάνανε από του Τόρη, οι οικογένειες φτάνανε νωρίς για να μπορούνε να κατεβαίνουν στην πόλη να ψωνίσουν και να τακτοποιήσουν διάφορες υποθέσεις.

Από το Φιλιάτι ένα δρομολόγιο οδηγούσε προς τα χειμαδιά της Σαγιάδας και του Στύλου που άρχιζαν από Κότσικα, Πλαίσιο, Λιοπέσι, παλιά Σαγιάδα, Μαυρομάτι, Στροβίλι, Αη Θεωρή, Χαλίκια, Παγανιά, Όρλια, Νένουδα, Κάτω Αετός, Τσιγγέλι, Σταυρός, Μαντήλα, Χασουμέρ, Σταυρός, Φτελιάς.

Παρά κάτω από εδώ μέσα στην Αλβανία είναι το χωριό Μούρσι που οι Βλάχοι του Κεφαλόβρυσου το είχαν σαν δικό τους χωριό ούτε που σκέπτονταν ποτέ ότι αυτό ανήκε στην Αλβανία. Πήγαιναν στο Μούρσι όπως θα πήγαιναν και στην Σαγιάδα ή το Φιλιάτι.

Από τις Φιλιάτες και κάτω ήταν τα παρακάτω χειμαδιά, όπου κονάκευαν για τον χειμώνα τα διάφορα τσελιγγάτα. Σμέρτο, Μαλισινίτσα, Σκουπίτσα, Μαντούκα, Λίφατα, Μπαδήμα, Βάρδα. Ενα άλλο δρομολόγιο που ακολουθούσαν, ιδίως όσοι ήθελαν να καθυστερήσουν στο δρόμο, για να φτάσουν όσο γινόταν πιο αργά στα χειμαδιά, αλλά και διότι από εδώ το έδαφος ήταν πιο ομαλό και είχε καλύτερες βοσκές, ήταν το παρακάτω: Με πρώτο σταθμό το Μέγα (cepru di la mega) αντί να πάνε προς το Λέπενο, κατέβαιναν στην Ζιαραβίνα (Λίμνη) περνούσαν ανάμεσα από την Λίμνη της Ζαραβίνας και την γέφυρα των Αγίων και κάνανε το τρίτο κονάκι στον κάμπο της Σιταριάς.

Απο εκεί περνάγανε από τον Παρακάλαμο ή και απο την Πογδόριανη (Ανω Παρακάλαμος), από την τοποθεσία Νατσαίοι, και κάνανε το τέταρτο κονάκι στους Κουκλιούς. Από εκεί κάνανε το πέμπτο κονάκι στον Αγιο Γεώργιο, έξω απο την Ιερομνήμη. Μετά περνάγανε το Μικρό Σουλόπουλο, το Ζωχόρεμα, και κάνανε το άλλο κονάκι κοντά στο Εκκλησοχώρι.

Στη συνέχεια ακολουθούσαν την δεξιά κοίτη του Καλαμά, περνούσαν το μέγα λάκκο και κάνανε κονάκι στην Βρυσούλα. Μετά την Βρυσούλα περνούσαν το Κούτσι Ρέμα, την Λεπτοκαριά, περνούσαν το ποτάμι Λαγκαβίτσα και κάνανε κονάκι στην Ραβενή. Απο εκεί περνούσαν το ρέμα Δερβένι, περνούσαν ανάμεσα από το χωριό Μαλούνι και αχούρια Μαλουνιού, έφταναν στη Δάφνη, που οι Βλάχοι το λέγανε Τρύφωνα, που ήταν το όνομα του καφετζή, και στην συνέχεια κάνανε κονάκι στου Τόρη. Από εκεί και κάτω ήταν το ίδιο δρομολόγιο.

Αβδελλιώτες Βλάχοι στον δρόμο για τα χειμαδιά (φωτ. αδελφοί Μανάκια)

«Κομποστοποίηση... τσί' ἐστι αἰσά?»

του Θεοχάρη Μεντή

Η κομποστοποίηση είναι μια αερόβια διεργασία κατά την οποία στερεά οργανικά οξειδώνονται σε σταθερές βιολογικές μορφές. Το υψηλό οργανικό φορτίο και το σχετικά χαμηλό περιεχόμενο υγρασίας του «κόμπост» (= η μίξη χώματος με τα οικιακά απόβλητα ή και τα απόβλητα της αυλής) συντελούν στην «αυτό-θέρμανση» (= συσσώρευση θερμότητας που εκλύεται κατά τη βιοαποδόμηση). Οι υψηλές θερμοκρασίες είναι χρήσιμες γιατί σκοτώνουν τους παθογόνους μικροοργανισμούς αλλά επίσης παρέχουν ένα περιβάλλον κατάλληλο για γρήγορη αποικοδόμηση των επικίνδυνων συστατικών.

Τι είπες ότι είναι ???

Μεγάλος ντόρος έχει γίνει τελευταία με την κομποστοποίηση, μια διαδικασία που φαίνεται να αποκτά συνεχώς συμμαχους –δηλαδή αυτούς που έκαναν τον κόπο και έμαθαν τί είναι και πόσο απλό είναι-.

Η «Οικιακή Κομποστοποίηση» μπορεί να γίνει πολύ εύκολα στον κήπο ή το μπαλκόνι σας και να έχετε διπλό αποτέλεσμα. Από τη μία θα μειώσετε κατά 40-60% τα οικιακά σας απορρίμματα και από την άλλη θα παράγετε το δικό σας οικιακό κομπόστ, δηλαδή ένα άριστο λίπασμα για τις γλάστρες ή τον κήπο σας.

Συγκεκριμένα θα επιτύχετε:

✓ Υγιέστερα φυτά

Οι οργανικές ουσίες είναι γνωστές ως "η ψυχή του υγιούς χώματος". Προσθέτοντας κομπόστ στον κήπο ή τις γλάστρες σας θα βοηθήσει τα φυτά να μεγαλώσουν γρηγορότερα και περισσότερο.

Οι οργανικές ουσίες μέσα στο κομπόστ βοηθούν το χώμα να συγκρατεί θρεπτικές ουσίες και νερό, ωφελώντας τα φυτά και μειώνοντας τον κίνδυνο μόλυνσης,

✓ Η κομποστοποίηση σας εξοικονομεί χρήματα

Χρησιμοποιώντας το κομπόστ σαν εδαφοβελτιωτικό μειώνει κατά πολύ την ανάγκη αγοράς αντίστοιχων προϊόντων από την αγορά. Η κομποστοποίηση μπορεί να μειώσει τα δημοτικά τέλη που πληρώνετε για τη συλλογή των απορριμμάτων. Μειώνοντας κατά 35% τα σκουπίδια σας και κατ' επέκταση όλοι οι δημότες που μπορούν να

κάνουν το ίδιο, μειώνονται τα έξοδα συγκομιδής των απορριμμάτων του δήμου, που συνεπάγεται μια πιθανή αντίστοιχη μείωση των δημοτικών τελών.

✓ Η κομποστοποίηση είναι εύκολη και βολεύει

Δεν χρειάζεται πια να γεμίζετε σακούλες με κλαδέματα και άλλα απορρίμματα του κήπου. Απλά τα βάζετε στον κάδο κομποστοποίησης ή

στο σωρό κομποστοποίησης αν δεν χρησιμοποιείτε κάδο και παρατηρήστε τα να γίνονται πλούσιο σκούρο κομπόστ.

✓ Η κομποστοποίηση είναι η εναλλακτική πρακτική στη θέση της ταφής ή της καύσης των οργανικών απορριμμάτων.

Τα απορρίμματα του κήπου και τα οργανικά μαζί είναι περίπου το 20% των συνολικών απορριμμάτων που καταλήγουν στις χωματερές κάθε χρόνο. Η επιλογή της κομποστοποίησης μειώνει την ανάγκη για καύση ή ταφή των οργανικών και βελτιώνει την ποιότητα των επιφανειακών εδαφών μας.

Τι μπορώ να κομποστοποιήσω?

Ενώ οτιδήποτε ήταν κάποτε ζωντανό μπορεί να κομποστοποιηθεί (όχι όλα ρε λάλε θα σου πω ποιά!!!), κάποια υλικά είναι καλύτερα να τα χειριστούν επαγγελματίες και να μείνουν μακριά από τον οικιακό κομποστοποιητή μας. Όταν λοιπόν επιλέγετε τα υλικά της κομποστοποίησής σας, ΑΠΟΦ-ΓΕΤΕ:

- ✓ **Απορρίμματα που προσελκύουν ενοχλητικά ζώδια**
- ✓ **Άρρωστα ή μολυσμένα από έντομα φυτά**

Τα λιπαρά φαγητά, όπως το κρέας και τα τυροκομικά, πρέπει να αποφεύγονται επειδή προσελκύουν τρωκτικά, σκυλιά, γάτες, μύγες κ.α.. Τα απορρίμματα των σκύλων και των γατών δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται γιατί μπορούν να μεταδώσουν ασθένειες. Μπορείτε επίσης να αποφύγετε την προσθήκη άρρωστων φυτών ή φυτών που έχουν προσβληθεί έντονα από έντομα, εκτός αν είστε σίγουροι για την υψηλή θερμοκρασία του κομποστοποιητή σας, οπότε αν μείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα θα διασπαστούν τελείως και δεν θα υπάρξει κάποιο πρόβλημα. Αυτό ισχύει και για τα αναπαραγωγικά μέρη των φυτών όπως οι ρίζες και οι σπόροι, τα οποία καλό είναι να αποφεύγονται εκτός αν η θερμοκρασία του κομποστοποιητή είναι υψηλή οπότε θα διασπαστούν.

Απευθυνθείτε στον παρακάτω πίνακα για να δείτε τί μπορείτε να ρίχνετε μέσα στον κάδο σας και τί όχι:

ΠΡΑΣΙΝΑ (πολύ άζωτο [N])	ΚΑΦΕΤΙΑ (πολύς άνθρακας [C])	ΜΗΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ!
γκαζόν	φύλλα	κόκκαλα
κλαδέματα	φλούδες κορμών	απορρίμματα σκύλων/γάτων
φρούτα και λαχανικά	άχυρα	λάδια
οικιακά φυτά	πριονίδια	λίπη
κοπριά (π.χ. από αγελάδες, άλογα, κότες ή κουνέλια)	χαρτί κουζίνας	λιπαρές ουσίες
απορρίμματα κουζίνας π.χ. τσόφλια αβγών, υπολείμματα καφέ (και τα φίλτρα)	χαρτοπετσέτες	υπολείμματα από κρέατα/ψάρια
υπολείμματα από αφέψημα	στέλεχος καλαμποκιού	γαλακτοκομικά
φλούδες από φρούτα και λαχανικά		σπόρους ζιζανίων/άρρωστα φυτά

Τα μικρόβια της κομποστοποίησης χρησιμοποιούν το άζωτο για να αναπτύσσονται και τον άνθρακα για ενέργεια. Τα περισσότερα υλικά που βάζουμε για κομποστοποίηση δεν έχουν από μόνα τους τη σωστή αναλογία άνθρακα/αζώτου (C/N). Χρησιμοποιώντας ποικιλία οργανικών υλικών, πράσινα και καφετιά, εξασφαλίζουμε τις απαραίτητες ποσότητες από αυτά τα στοιχεία. Γενικά, τα φρέσκα "πράσινα" υλικά είναι πλούσια σε άζωτο και τα ξερά "καφέ" υλικά είναι πλούσια σε άνθρακα. Και τα δύο στοιχεία (C, N) χρειάζονται για να γίνει η κομποστοποίηση. Η σωστή πρόσμιξή τους επιτρέπει στα μικρόβια να κάνουν σωστά τη δουλειά τους και να κρατούν το σωρό σας άοσμο. Ο γενικός κανόνας για να διατηρείται σωστή η αναλογία αυτών των υλικών είναι: 1 μέρος πράσινα υλικά προς 3 μέρη καφέ. (Το κάθε "μέρος" είναι η μονάδα μέτρησης που βολεύει εσάς να χρησιμοποιήσετε. Μπορεί να είναι ένας κουβάς, μια φτυαριά, κλπ.) Τα καφέ υλικά, όπως τα φύλλα, τα άχυρα, το πριονίδι, έχουν πολύ άνθρακα και πολύ λίγο άζωτο και αργούν αρκετά να αποσυντεθούν. Τα πράσινα υλικά, όπως το γκαζόν, τα χόρτα, τα απορρίμματα της κουζίνας και η κοπριά, έχουν πολύ άζωτο και σχετικά λίγο άνθρακα, και αποικοδομούνται γρήγορα. Τα πράσινα υλικά ονομάζονται και "ζεστά" επειδή παρέχουν στο σωρό το άζωτο που απαιτείται από τους μικροοργανισμούς για να παράγουν θερμότητα.

Η ανεβασμένη θερμοκρασία του σωρού κομποστοποίησης είναι ένδειξη ότι η διαδικασία προχωράει πολύ αποδοτικά. Το φθινόπωρο, τα ξερά φύλλα είναι πάρα πολλά και τα πράσινα υλικά πιο δύσκολο να βρεθούν. Αν τα καφέ υλικά δεν ανακατευτούν με πράσινα μπορεί να χρειαστεί περισσότερο από έναν χρόνο για να αποικοδομηθούν. Αντιθέτως, την άνοιξη και το καλοκαίρι τα φρεσκοκομμένα χόρτα και άλλα πράσινα υπάρχουν σε αφθονία σε αντίθεση με τα καφέ. Επειδή τα καφέ αποικοδομούνται πολύ αργά, είναι χρήσιμο να αποθηκεύονται και να χρησιμοποιούνται σε περιόδους που τα πράσινα πλεονάζουν. Τα πράσινα δεν μπορούν να αποθηκευτούν γιατί σαπίζουν γρήγορα και εκλύουν δυσάρεστες οσμές, προσελκύουν έντομα και μύγες και άλλα ζώδια. Πρέπει λοιπόν να ανακατευτούν όσο το δυνατόν καλύτερα και καθώς οι μικροοργανισμοί θα αρχίσουν τη δουλειά τους, θα αρχίσει να παράγεται θερμότητα. Είναι συχνό το φαινόμενο να βγαίνουν ατμοί από την κοφή του σωρού. Οι ενεργοί μικροοργανισμοί μπορούν να ανεβάσουν τη θερμοκρασία του σωρού μέχρι και τους 60°C. Θερμοκρασίες μεγαλύτερες των 65°C μπορεί να είναι επιβλαβείς για τους μικροοργανισμούς που επιτελούν την κομποστοποίηση και η διαδικασία να επιβραδυνθεί. Μπορείτε εύκολα να μετρήσετε τη θερμοκρασία του σωρού σας βάζοντας ένα θερμόμετρο στο κέντρο του. Το ανακάτωμα μπορεί εύκολα να μειώσει τη θερμοκρασία του σωρού.

Τι θα δουν τα μάτια μου ακόμη?

Κατά τη διαδικασία, θα παρατηρήσετε πολλές αλλαγές:

→ Ο σωρός μικραίνει καθώς οι μικροοργανισμοί αποσυνθέτουν τα οργανικά υλικά.

→ Θα δείτε πολλά είδη μικροοργανισμών. Αυτά μπορεί να είναι μια λευκή επικάλυψη ή λευκά σωματίδια, μανιτάρια, μικρά έντομα, μυριάποδα και γαιοσκώληκες. Αυτά είναι φυσικά και σημαντικά μέρη της διαδικασίας της κομποστοποίησης.

→ Καθώς η διαδικασία ολοκληρώνεται η θερμοκρασία θα αρχίσει να πέφτει.

→ Τα περισσότερα υλικά δεν θα είναι πια αναγνωρίσιμα.

→ Αφού το κομπόστ ωριμάσει για ένα μήνα ή περισσότερο αφότου έχει πέσει η θερμοκρασία, είναι έτοιμο για χρήση. Το τελικό προϊόν θα είναι σκούρο στο χρώμα και θα έχει τη γήινη μυρωδιά του χώματος.

Αναποδογύρισμα ή ανακάτεμα?

Το αναποδογύρισμα του σωρού από έναν κάδο σε άλλο, ή το ανακάτωμά του εκεί που βρίσκεται, είναι ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία της κομποστοποίησης. Το ανακάτωμα επιτυγχάνει τα εξής:

→ Σπάζουν τα μεγάλα συσσωματώματα υλικών όπως φύλλα, γρασίδι ή υπολείμματα τροφών.

→ Ελευθερώνει καινούριες επιφάνειες για να καλυφθούν από μύκητες που αποικοδομούν.

→ Ομοιογενοποιεί τη διαδικασία. Τα υλικά που βρίσκονται στις άκρες αποικοδομούνται πιο αργά από αυτά που βρίσκονται στο κέντρο. Με την ανάδευση μεταφέρονται αυτά προς το κέντρο και το ανάποδο έτσι ώστε να κομποστοποιηθούν όλα τα υλικά στο τέλος.

→ Διατηρεί τη ροή του αέρα. Αν έχει προκύψει μεγάλη συμπίεση υλικών, το ανακάτεμα την ελαττώνει.

Είναι ευκαιρία για διορθωτικές δραστηριότητες. Αν το κομπόστ είναι πολύ στεγνό είναι ευκαιρία να ποτιστεί κατά το ανακάτεμα.

Αν είναι πολύ υγρό, ξερά υλικά μπορούν να προστεθούν. Αν η αποικοδόμηση είναι αργή μπορούν να προστεθούν πράσινα υλικά.

Μπορώ να κάνω κομποστοποίηση το χειμώνα?

Ναι! Επειδή οι μικροοργανισμοί παράγουν θερμότητα και χρειάζονται οξυγόνο για να επιβιώσουν, τα ψυχρά κλίματα δεν επηρεάζουν δραματικά την κομποστοποίηση αν συντηρείται σωστά. Η αποσύνθεση θα επιβραδυνθεί αλλά δε θα σταματήσει. Τα πλούσια σε άνθρακα υλικά όπως τα φύλλα, τα κλαδιά και το πριονίδι, πρέπει να ανακατεύονται καλά με τα πλούσια σε άζωτο υλικά όπως το γκαζόν, τα φρούτα και τα λαχανικά. Ταυτόχρονα με το καλό ανακάτωμα και τον αερισμό του σωρού, οι μικροοργανισμοί που είναι υπεύθυνοι για την αποσύνθεση θα παράγουν θερμότητα καθώς διασπούν τα οργανικά σε κομπόστ.

Φτιάξε τον δικό σου κομποστοποιητή!

Υλικά:

4 ξύλινα δοκάρια μήκους 70 εκ. και πάχους 10x10 εκ. 28 σανίδες μήκους 1 μ. και πάχους 2,5x9 εκ.

Κατασκευή:

Οι σανίδες καρφώνονται στα δοκάρια, αφήνοντας μεταξύ τους ένα διάκενο περίπου 1 εκ., έτσι ώστε να αερίζεται σωστά ο σωρός (κομπόστ). Το δοχείο αυτό το τοποθετούμε επί του εδάφους στον κήπο μας, αφού σκαλίσουμε πρώτα το χώμα της περιοχής για να επιτρέψουμε στους γεωσκώληκες να ανέβουν στο σωρό.

Το δοχείο δεν έχει πάτο. Μπορούμε να κατασκευάσουμε αν θέλουμε και καπάκι χρησιμοποιώντας 11 σανίδες ακόμα και άλλες 2-3 κάθετες σε αυτές.

Οι κάδοι κομποστοποίησης εμπορίου είναι συνήθως πλαστικοί και έχουν σχήμα κυβικό ή κυλινδρικό. Πολύ συχνά έχουν αεραγωγούς στα τοιχώματα τους για να επιτρέπουν το σωστό αερισμό του σωρού. Στη βάση τους έχουν 1-4 συρόμενα πορτάκια για να επιτρέπουν στο χρήστη να αφαιρεί το ώριμο κομπόστ που έχει κατακαθίσει στον πάτο του κάδου. Έχουν μεγάλο καπάκι για να επιτρέπουν την άνετη ρίψη των οργανικών που έχουμε συλλέξει στην κουζίνα ή τον κήπο. νοντας μας τη ευκαιρία να σηκώσουμε τον κάδο και να ανακατώσουμε καλύτερα τον σωρό.

Με τη σωστή αναλογία άνθρακα/αζώτου και το ανακάτωμα, θα παράγεται θερμότητα και θα προχωράει η αποσύνθεση ασχέτως από τις εξωτερικές θερμοκρασίες. Αν έχετε σωρό και όχι κάδο, καλό είναι να τον καλύψετε με ένα πλαστικό για να μην ανέβει πολύ η υγρασία του.

Κούμ σφισσέμ τινικέλου ντι κουρπεί (δηλ. τον κάδο κομποστοποίησης!?!?) ?

Αν θέλετε μπορείτε να φτιάξετε μόνοι σας τον κάδο οικιακής κομποστοποίησης χρησιμοποιώντας το σχεδιάγραμμα με τις πλήρεις οδηγίες κατασκευής και λειτουργίας που ακολουθεί παρακάτω. Εάν πάλι δεν διαθέτετε τον χρόνο και δεν είστε και μάστορες βρε αδερφέ (!), μπορείτε να απευθυνθείτε σε οποιαδήποτε οικολογική εταιρεία ανακύκλωσης:

Σημαντική είναι η ποιότητα του πλαστικού που είναι κατασκευασμένος ο κάδος έτσι ώστε να μην χάνει την ελαστικότητα του από την υπερβολική έκθεση στον ήλιο με το πέρασμα του χρόνου.

Οι χειροποίητοι κάδοι οικιακής κομποστοποίησης μπορούν να γίνουν με πολλούς τρόπους. Ένας τρόπος κατασκευής με σανίδες αναφέρθηκε προηγουμένως. Άλλη κατασκευή μπορεί να γίνει με τούβλα ή τσιμεντόλιθους. Η τοποθέτησή τους πρέπει να γίνει κατά τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να υπάρχουν πολλά κενά μεταξύ των υλικών και να εξασφαλίζεται ο αερισμός του σωρού.

Διαιρώντας τον κάδο

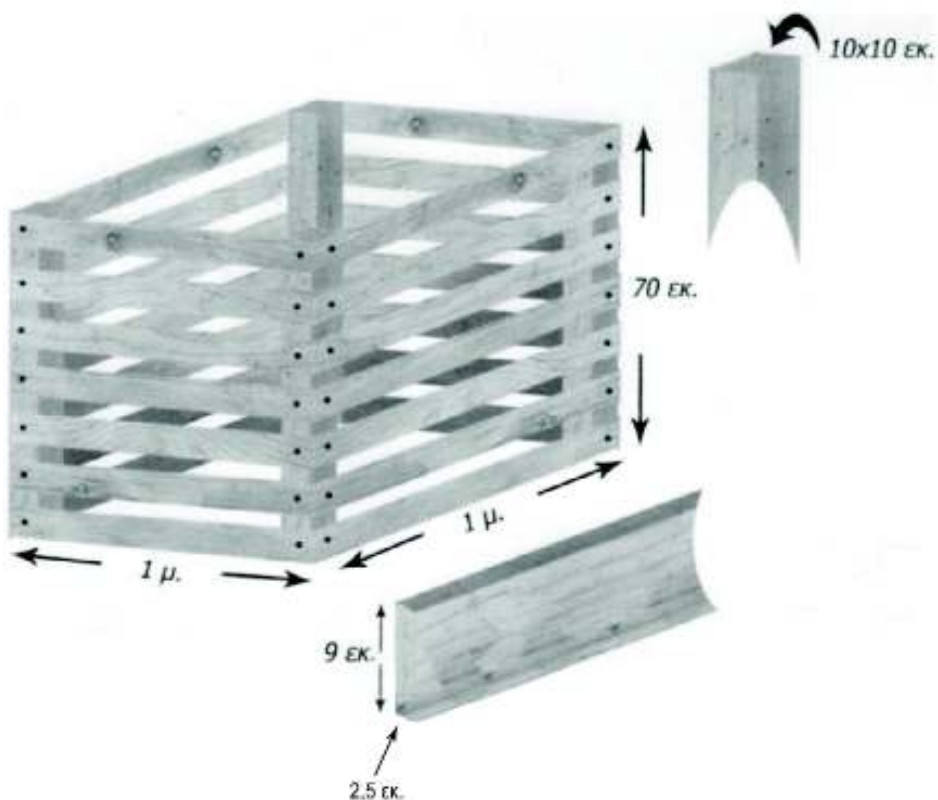
Για να έχετε πάντοτε έτοιμο λίπασμα για τον κήπο, διαιρέστε το δοχείο σε δύο τμήματα με μια κινητή κατασκευή από πλαστικό ή σανίδες. Έτσι μπορείτε να έχετε χωριστά το ώριμο κομπόστ από τον υπόλοιπο σωρό και να το αφαιρείτε όταν χρειάζεται ανακάτωμα ή ανάμιξη των δύο.

Ο σωρός των φυτικών υπολειμμάτων

Σκαλιστέ ελαφρά το χώμα με την τσουγκράνα για να επιτρέψετε στα σκουλήκια να ανέβουν στο σωρό. Απλώστε ένα στρώμα από υπολείμματα κλαδέματος για να αερίζεται η βάση, προσθέστε μετά φυτικά υπολείμματα φαγητού, ανάμικτα με λίγο νερό.

Σκαλιστέ το μίγμα με την τσουγκράνα και συμπιέστε το ελαφρά.

Οι κάδοι κομποστοποίησης εμπορίου είναι συνήθως πλαστικοί και έχουν σχήμα κυβικό ή κυλινδρικό. Πολύ συχνά έχουν αεραγωγούς στα τοιχώματα τους για να επιτρέπουν το σωστό αερισμό του σωρού. Στη βάση τους έχουν 1-4 συρόμενα πορτάκια για να επιτρέπουν στο χρήστη να αφαιρεί το ώριμο κομπόστ που έχει κατακαθίσει στον πάτο του κάδου. Έχουν μεγάλο καπάκι για να επιτρέπουν την άνετη ρίψη των οργανικών που έχουμε συλλέξει στην κουζίνα ή τον κήπο. Κάποιοι κάδοι έχουν διάτρητο πάτο έτσι ώστε να φεύγουν τα στραγγίσματα στο έδαφος και να μπορούμε να τον μετακινήσουμε με το περιεχόμενο του. Άλλοι κάδοι είναι χωρίς πάτο, δίνοντας μας τη ευκαιρία να σηκώσουμε τον κάδο και να ανακατώσουμε καλύτερα τον σωρό. Σημαντική είναι η ποιότητα του πλαστικού που είναι κατασκευασμένος ο κάδος έτσι ώστε να μην χάνει την ελαστικότητα του από την υπερβολική έκθεση στον ήλιο με το πέρασμα του χρόνου. Οι χειροποίητοι κάδοι οικιακής κομποστοποίησης μπορούν να γίνουν με πολλούς τρόπους. Ένας τρόπος κατασκευής με σανίδες αναφέρθηκε προηγουμένως. Άλλη κατασκευή μπορεί να γίνει με τούβλα ή τσιμεντόλιθους. Η τοποθέτηση τους πρέπει να γίνει κατά τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να υπάρχουν πολλά κενά μεταξύ των υλικών και να εξασφαλίζεται ο αερισμός του σωρού.

Διαιρώντας τον κάδο

Για να έχετε πάντοτε έτοιμο λίπασμα για τον κήπο, διαιρέστε το δοχείο σε δύο τμήματα με μια κινητή κατασκευή από πλαστικό ή σανίδες. Έτσι μπορείτε να έχετε χωριστά το ώριμο κομπόστ από τον υπόλοιπο σωρό και να το αφαιρείτε όταν χρειάζεται ανακάτωμα ή ανάμιξη των δύο.

Ο σωρός των φυτικών υπολειμμάτων

Σκαλιστέ ελαφρά το χώμα με την τσουγκράνα για να επιτρέψετε στα σκουλήκια να ανέβουν στο σωρό. Απλώστε ένα στρώμα από υπολείμματα κλαδέματος για να αερίζεται η βάση, προσθέστε μετά φυτικά υπολείμματα φαγητού, ανάμικτα με λίγο νερό.

Σκαλιστέ το μίγμα με την τσουγκράνα και συμπιέστε το ελαφρά. Προσθέστε ένα λεπτό στρώμα της πλούσιας σε άζωτο κοπριάς από κότες ή κρέας ψαριού, αν η ζύμωση θα γίνει φθινόπωρο ή χειμώνα. Προσθέστε άλλο ένα στρώμα υπολειμμάτων. Αν το έδαφος είναι όξινο, προσθέστε λίγη σκόνη ασβεστόπετρας, για να εμποδίζει τη διαφυγή της αέριας αμμωνίας, από την οποία οι μικροοργανισμοί παράγουν το απαραίτητα άζωτο.

Καλύψτε τον κάδο με ένα διάτρητο μαύρο πλαστικό φύλλο και πάνω του βάλτε ένα παλιό χαλί ή μια λινάτσα. Αφήστε το σωρό για μια βδομάδα για να αρχίσει η ζύμωση και να ανέβει η θερμοκρασίας του.

Όταν ο όγκος του υλικού μειωθεί στο ένα τρίτο του αρχικού, γεμίστε το δοχείο με τα ίδια υλικά. Μετά από μερικές βδομάδες τραβήξτε με την τσουγκράνα τις λιγότερο ζεστές πλευρές του σωρού προς το θερμότερο κέντρο (αναστροφή του σωρού). Μετά από τέσσερις μήνες περίπου ένα θρυμματισμένο σκούρο καφέ λίπασμα θα είναι έτοιμο για να το χρησιμοποιήσετε.

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΓΙΑΝΤΑΣ

ΣΥΝΤΑΓΗ:

η πολυαγαπημένη μας "κασιόπιτα":

ΥΛΙΚΑ:

- 1 κιλό αλεύρι
- 2-3 ποτήρια νερό
- 2 ποτήρια λάδι
- μισό κουταλάκι του γλυκού αλάτι
- μισό κιλό τυρί

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Με τα παραπάνω υλικά κάνουμε κουρκούτι, αφού κρατήσουμε ένα ποτήρι λάδι (ουντουλέμ) και θρυμματίσουμε το τυρί. Καίμε το κirkέλο (ή φούρνο) για να είναι έτοιμο. Νταπρί, ρίχνουμε ένα μέρος του χυλού σ'ένα τιψί και το βάζουμε στο κirkέλο (ή φούρνο) να ψηθεί λίγο. Μετά, παίρνουμε το ταψί από τη φωτιά και ρίχνουμε πάνω στο ψημένο πια χυλό, λάδι και έπειτα ξανά χυλό. Το ταψί με τον πρόσθετο πια χυλό, το βάζουμε στη γάστρα για να ψηθεί.

Η ίδια διαδικασία γίνεται 4 περίπου φορές (πάτρου όρι) και έτσι η κασιόπιτα γίνεται με φύλλα, πολύ τραγανή και πεντανόστιμη.

Η ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ

ΧΑΜΟΜΗΛΙΟΥ

Το χαμομήλι πήρε το όνομά του από το άρωμά του (μήλο του εδάφους) και ο πρώτος που αναφέρει τις ευεργετικές του ιδιότητες είναι ο πατέρας της Ιατρικής ο Ιπποκράτης. που το θεωρούσε εμμηναγωγό και φάρμακο κατά της υστερίας. Η μονοετής πόα, (Ματρικάρια το χαμαίμηλον) της οικογένειας των Συνθέτων, είναι φυτό αρωματικό και φαρμακευτικό, ύψους μέχρι 35 εκατοστά, με λείο βλαστό, πολύκλαδο και όρθιο.

Τα φύλλα είναι φτεροσχιδή και τα άνθη είναι σε ακραία κεφάλια ασπρονκίτρινα. Αυτοφύεται σε χέρσα και καλλιεργημένα μέρη και η άνθηση που αρχίζει τον Απρίλιο διαρκεί μέχρι και τον Ιούνιο. Από τα άνθη του, που συλλέγονται όταν ανοίξουν καλά, παρασκευάζεται ένα από τα καλύτερα ευστόμαχα αφεψήματα.

Το χαμομήλι έχει αντιβακτηριδιακές και αντιφλεγμονώδεις δράσεις και είναι χαλαρωτικό.

Καταπολεμά τους ιούς και βοηθά εναντίον του έλκους. Έχει επίσης βρεθεί ότι μειώνει το ουρικό οξύ στο αίμα γεγονός που πιθανόν να είναι ευεργετικό για ασθενείς με ποδάγρα.

Έχει χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία των κολλικών, των αιμορροϊδων, της στοματίτιδας και για διάφορες άλλες παθήσεις του πεπτικού συστήματος συμπεριλαμβανομένου και του έλκους. Στο δέρμα χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση μολύνσεων και για τη φροντίδα ελκών. Το τσάι από χαμομήλι καταναλώνεται ευρέως λόγω της χαλαρωτικής του ιδιότητας που είναι χρήσιμη για την επίτευξη ηρεμίας. Επίσης έχει αντισπασμωδικές δράσεις, βοηθά εναντίον της κράμπας και μειώνει τον πόνο λόγω της περιόδου στις γυναίκες.

Το χαμομήλι είναι ένα από τα πολλά βότανα που οι παλιότεροι χρησιμοποιούσαν για φαρμακευτικούς λόγους.

Συνέντευξη με τον Ελευθέριο Αλεξάκη

την συνέντευξη πήρε ο Θοδωρής Κούρος

Ο Ελευθέριος Αλεξάκης, διευθυντής του Κέντρου Έρευνας Ελληνικής Λαογραφίας, γνωστός σε πολλούς συγχωριανούς μας, έχει διεξαγάγει έρευνα στο Κεφαλόβρυσο και έχει εκδώσει πολλά άρθρα σχετικά με το χωριό μας. Αυτό το διάστημα αναμένεται η έκδοση του νέου του βιβλίου που θα αφορά εξ ολοκλήρου στο Κεφαλόβρυσο. Τον βρήκαμε και με χαρά δέχτηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις μας.

- Κατ' αρχήν πείτε μου τι σας ώθησε ν' ασχοληθείτε με το Κεφαλόβρυσο; Επισκεφθήκατε την περιοχή γι' αυτό, συγκεκριμένα;

- Όχι. Είχα ξεκινήσει μια ευρύτερη έρευνα στην περιοχή αυτή από το 1978. Στο Πωγώνι, στους Φιλιάτες και την Κόνιτσα. Για ποιό λόγο ξεκίνησα να πάω στην Ήπειρο; Όταν έκανα την διδακτορική μου διατριβή, η οποία αφορούσε την Μάνη, αποφάσισα να επισκεφτώ την Ήπειρο, διότι υπήρχαν κάποιες ιστορίες, σύμφωνα με τις οποίες πολλοί Μανιάτες κατάγονταν από εκεί. Αποφάσισα λοιπόν να κάνω μια σύντομη σύγκριση, για να καταλάβω για τι ακριβώς πρόκειται.

- Σε σχέση με τη συγγένεια;

- Συγγένεια, διάφορες ομοιότητες σε έθιμα και τα λοιπά. Αυτό είχε οπωσδήποτε μια προοπτική πολύ μικρή, αλλά τότε κυρίως ασχολήθηκα με τους «Γκρέκους», όπως συνηθίζετε να λέτε. Έγινε αυτή η έρευνα, δημοσιεύτηκαν κάποιες εργασίες, ενδιαφέρθηκα κυρίως για τον χώρο των οικισμών. Από κει και πέρα, είχα έρθει σ' επαφή με κάποιες ομάδες Βλάχων και σκέφτηκα ότι μπορεί να κάνω μια ευρύτερη μελέτη, αλλά πολύ αργότερα. Μετά το '90.

- Τι ήταν αυτό που σας κέντρισε το ενδιαφέρον σχετικά με το χωριό στην πρώτη σας επαφή μαζί του;

- Κατ' αρχήν να πω ότι με βοήθησε πάρα πολύ ο Κώστας ο Κούρος, ο οποίος με έφερε σε επαφή, ο Αχιλλέας ο Γραμμόζης, ο οποίος με φιλοξένησε στο σπίτι του γιού του ολόκληρο το καλοκαίρι. Ήταν ένα μεγάλο, ανεπτυγμένο χωριό, δεν ήταν ένα κτηνοτροφικό χωριό όπως θα το φανταζόταν κανείς παλιά, αρκετά σοφιστικέ πια, με πολλές επιδράσεις από έξω, Γερμανία κυρίως, που κρατούσε όμως παρ' όλα αυτά πολλά έθιμα, όπως πολυφωνικό τραγούδι. Αν και κάποιοι ισχυρίζονται ότι δεν υφίσταται πια το πολυφωνικό τραγούδι σαν παράδοση, εγώ έχω διαφορετική άποψη. Μου έκανε εντύπωση ότι υπήρχε μεγάλη ομοιότητα με την Μάνη. Και στις ονομασίες των σογιών, επίσης η βεντέτα, η εξωγαμία του γένους, του «μιλλέτ», η οποία συναντάται μόνο σε λίγες περιοχές στην Ελλάδα: Η μια είναι η Μέσα Μάνη, η άλλη είναι το Κεφαλόβρυσο και η τρίτη είναι τα Καραγκουνοχώρια της περιοχής του Αγρινίου, που προέρχονται από την Παλαιοχώρα επάνω. Πρέπει να υπήρχε και στην Κρήτη, αλλά έχει χαθεί πλέον αυτή η εξωγαμία του γένους.

- Από ότι καταλαβαίνω, ασχοληθήκατε κυρίως με την συγγένεια.

- Κοιτάξτε, ξεκίνησα μ' αυτή την προοπτική, γιατί με την συγγένεια ασχολούνται πιο πολύ

τότε, αλλά μετά επεκτάθηκα και σε άλλα ζητήματα, όπως το πολυφωνικό τραγούδι, το οποίο «ταιριάζαν» όπως λέμε, τότε, το οποίο είχε πολύ ενδιαφέρον σχετικά με την συλλογική μνήμη και την ιστορική μνήμη, για την ταυτότητα, δηλαδή πώς αντιλαμβάνονταν την δική τους ομάδα, ως Βλάχοι και ως Έλληνες.

- Άρα θεωρείτε ότι επιβιώνει αυτή η παράδοση, τουλάχιστον στο Κεφαλόβρυσο;

- Εγώ έχω να επισκεφτώ την περιοχή από το 2004. Νομίζω ότι έχει ενισχυθεί το τραγούδι από Βορειοηπειρώτες, οι οποίοι έρχονταν κυρίως από το Αντόν Πότσι, αλλά νομίζω ότι υπάρχουν κάποια άτομα όπως ο Ανδρέας ο Μεντής, οι οποίοι ενισχύουν αυτού του είδους την παράδοση. Πιστεύω λοιπόν ότι θα πρέπει να έχει ενισχυθεί.

- Θέλετε να μας πείτε δυο λόγια και για το βιβλίο που ετοιμάζετε και αφορά στο Κεφαλόβρυσο;

- Το βιβλίο είναι ένα προϊόν συνεργασίας με πολλούς πληροφορητές πάνω στο χωριό, τους οποίους αναφέρω και ονομαστικά στον πρόλογο. Πρόκειται για εργασίες σχετικές με το χωριό, από τις οποίες οι έξι έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα περιοδικά και κάποιες είναι αδημοσίευτες μέχρι τώρα. Είναι ένα βιβλίο το οποίο θα έχει 104 φωτογραφίες, 15 διαγράμματα με γενεαλογίες, επίσης θα έχει διαγράμματα για απαγορευόμενες και επιτρεπόμενες επιγαμίες, για τη βεντέτα και χάρτες, έναν χάρτη της περιοχής, έναν χάρτη με τις εποχικές μετακινήσεις των κοπαδιών προς τα παράλια της Θεσπρωτίας και θα έχει και έναν χάρτη, πολύ σημαντικό κατά την άποψή μου, για αυτό που λέμε στην ανθρωπολογία «τοπική εξωγαμία». Είναι απ' το '60 και κυρίως μετά το '60, οπότε και πάνε στην Γερμανία. Αυτό γίνεται με χαρτογράφηση και με πολλά στατιστικά, βέβαια αρχίζουν να κάνουν και γάμους με ομάδες διαφορετικές όσον αφορά τη γλώσσα, με «Γκρέκους» και φυσικά, με Γερμανούς. Αυτό το οποίο παρατηρείται είναι ότι ενώ είχαμε ένα ποσοστό μικρότερο από 10% τοπικής εξωγαμίας,

πριν το '60, μετά πολλαπλασιάζεται το ποσοστό. Όμως δεν κάνουν πολλούς γάμους εκτός ομάδας. Οι γάμοι είναι σε μεγάλο ποσοστό πάλι με Βλάχους, αλλά έξω από το χωριό, είτε από το Πωγώνι, είτε από την Θεσπρωτία. Ακόμη και στην Γερμανία, γίνονται πολλοί τέτοιοι γάμοι. Είναι μια δουλειά η οποία εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο πρόγραμμα έρευνας που αφορά κυρίως τη συγγένεια και την οικογένεια, αλλά επεκτείνεται και σ' άλλα θέματα, της σύγχρονης προσαρμογής. Ο τίτλος του βιβλίου, θα είναι: «Οι Βλάχοι του Μετζιτιέ και η ειρωνία της ιστορίας. Μια εθνογραφία του μη προβλέψιμου». Αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο αλλάζουν οι ιστορικές συγκυρίες. Το χωριό αυτό κάηκε το '43 και κάηκαν και 22 άτομα από τους Γερμανούς και μετά από 20 χρόνια οι κάτοικοι πήγαν στη Γερμανία και φτιάξαν ένα χωριό το οποίο είναι σήμερα το πιο ανεπτυγμένο της περιοχής. Σήμερα ελάχιστοι είναι πια κτηνοτρόφοι και το χωριό εντάχθηκε στην ελληνική κοινωνία και οικονομία μέσω της Γερμανίας.

- Πότε να περιμένουμε να εκδωθεί το βιβλίο;

- Πριν απ' το καλοκαίρι. Βρισκόμαστε στο στάδιο της διόρθωσης, αντιμετωπίσαμε ένα πρόβλημα σχετικά με τον τρόπο που θα καταγράψουμε την γλώσσα, αλλά κι αυτό θα ξεπεραστεί πολύ σύντομα.

- Ποιά είναι η «γέυση» που σας άφησε η διαμονή σας στο χωριό;

- Θα σας απαντήσω με ένα παράδειγμα πολύ χαρακτηριστικό. Κατά την διάρκεια της έρευνας, έπρεπε να πάω σ' ένα χωριό, την Καστάνιανη Κόνιτσας για να συμπληρώσω κάποια στοιχεία από ένα παλιό δημοτολόγιο. Και αισθάνθηκα πολύ ξένος, ήθελα να γυρίσω στο Κεφαλόβρυσο [γέλια]. Είχα μεγάλη εξοικείωση, όχι μόνο λόγω της παραμονής, αλλά και λόγω των πολλών κοινών στοιχείων με την Μάνη απ' όπου κατάγομαι. Επίσης να πω ότι η συμπεριφορά των ανθρώπων στο Κεφαλόβρυσο, υπήρξε πάρα πολύ καλή. Δεν υπήρξε περιπώση κάποιου προβλήματος. Ήτανε πολύ καλοί και πολύ εξυπηρετικοί και από καρδιάς προσέφεραν πληροφορίες και για το χωριό τους και για τη ζωή τους.

- Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ και θα περιμένουμε με ανυπομονησία το βιβλίο σας.

Μουσική

“Μιτζιντέα κέντε σι πλέντζι”

Πρόκειται για το cd του πολυφωνικού συγκροτήματος του Κεφαλοβρύσου, μια παραγωγή του πολιτιστικού μας συλλόγου, μια πολύτιμη καταγραφή της παράδοσης του πολυφωνικού τραγουδιού: “Οι φαρσεριώτες, από τους συντηρητικότερους μεταξύ των «Βλάχων, φυλάσσουν επιμελώς την παλαιά παράδοση, η οποία, καθώς επρόκειτο παραδοσιακά για μετακινούμενους κτηνοτρόφους, παρουσιάζει ελάχιστες αστικές προσμειξεις. Εδώ η παράδοση είναι πολυφωνική, προσομοιάζοντας στο τύπο της τόσκινης πολυφωνίας της Αλβανίας. Οι επώνυμοι μουσικοί είναι λίγοι, εξίσου λίγες είναι οι εκδομένες καταγραφές, αλλά στα χωριά η παράδοση ποσώς έχει σβήσει. Εξαιρετικό δείγμα είναι ο δίσκος Μιτζιντέα Κέντε Σι Πλέντζι (Πολιτιστικός Σύλλογος Κεφαλόβρυσου, 2001)” (Κωστή Δρυγιαννάκη, στο site www.iliochori.eu). Το πολυφωνικό συγκρότημα Κεφαλοβρύσου αποτελεί τον δεσμό του παρελθόντος με το παρόν καθώς διαγράφει την πορεία των ανθρώπων και των προγόνων τους που έκαναν τον πόνο και την χαρά, τραγούδι. Ένα μακρόσυρτο μοιρολόι γεμάτο από τους καημούς και τα βάσανα, από την ζωή και τον θάνατο.

(Το cd διατίθεται από τον πολιτιστικό σύλλογο)

ΤΑΙΝΙΑ Ο ΗΡΑΚΛΗΣ, Ο ΑΧΕΛΩΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΠΑ ΜΟΥ

του Δημήτρη Κουτσιαμπασάκου

Η Δήμητρα Κουτσιαμπασάκου είναι 88 χρονών και ζει μόνη στο χωριό του Αρματωλικού στην οροσειρά της Πίνδου στις όχθες του αρχαίου ποταμού Αχελώου, ο οποίος πήρε το όνομα του από τον θεό του ποταμού, που είχε την ικανότητα να μεταμορφώνεται σε πολλά πρόσωπα και ο οποίος πάλεψε με τον Ηρακλή για χάρη μιας γυναίκας. Το σπίτι της Δήμητρας είναι κοντά στη περιοχή, όπου χτίζεται ένα μεγάλο φράγμα και βρίσκεται ακριβώς στο μέσο της περιοχής, η οποία θα μετατραπεί σε λίμνη, αφού πρώτα ολοκληρωθεί η κατασκευή. Από ένα περίεργο παιχνίδι της μοίρας τα υλικά που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή του φράγματος παράγονται από μία εταιρεία τσιμέντων ονόματι Ηρακλής...

Έτσι, λοιπόν, δημιουργείται η εντύπωση ότι η παλιά διαμάχη μεταξύ Αχελώου και Ηρακλή εξακολουθεί να υφίσταται ως σήμερα! Πρόκειται για μια ταινία με βαθιές οικολογικές ανησυχίες, μια ταινία που δίνει στον θεατή μια γεύση από τον τρόπο με τον οποίο οι παραδοσιακές κοινωνίες συνυπήρχαν με το φυσικό τους περιβάλλον και πώς τελικά ο άνθρωπος προσπαθεί να επιβληθεί βίαια πάνω στα στοιχεία της φύσης.

(Την ταινία μπορεί κανείς να την δει απευθείας στην ιστοσελίδα του περιοδικού μας: www.isnourou.page.tl επιλέγοντας: “βίντεο”, “άλλα βίντεο”)

διαδίκτυο

www.isnourou.page.tl

Η ιστοσελίδα του περιοδικού, όπου μπορεί κανείς να κατεβάσει και να ακούσει μουσική, να δει βίντεο, φωτογραφίες και φυσικά να διαβάσει ή να κατεβάσει ολόκληρο το περιοδικό. Στο site υπάρχει και πίνακας συζητήσεων καθώς και σύνδεσμοι σε άλλες σελίδες.

Το ταξίδι μα τα χειμαδιά

του Θοδωρή Κούρου

Αυτό εδώ το κείμενο είναι μια απόπειρα του γράφοντος να μοιραστεί με τους αναγνώστες μια εμπειρία. Πρόκειται για το διάβα των νομάδων κτηνοτρόφων του χωριού μας. Εγώ σαν μεταπτυχιακός φοιτητής της Λαογραφίας, αποφάσισα το Νοέμβρη του 2007 να ακολουθήσω το μπαρμπα Λευτέρη Κιόση στο δύσκολο ταξίδι του για τη Σαγιάδα. Εδώ παρατίθενται κάποια κομμάτια από το ημερολόγιο που τηρούσα κάθε βράδυ στη σκηνή μου, στα οποία πρωταγωνιστής δεν είμαι γω, αλλά ο μπάρμπα, ο Αστρίντ, ο Ντέμο κι ο Αγκρόν:

Μέρα 1η

Σήμερα πρωτοαντίκρισα τους συνταξιδιώτες μου. Τρεις βοσκοί, ο Αστρίντ, ο Ντέμο και ο Αγκρόν και ο μπάρμπα, αυτή η αινιγματική αλλά τόσο γοητευτική φιγούρα, σαν βγαλμένος από την Ιστορία, ήρεμος σαν αρνί και οξύθυμος σαν κριάρι, επιβλητικός σαν τράγος και αγέρωχος σαν πλάτανος. Η επιλογή των παρομοιώσεων αυτών δεν είναι τυχαία. Ο μπάρμπα συνυπάρχει με το περιβάλλον τόσο αρμονικά, ώστε να πιστεύεις ότι πρόκειται για συστατικό στοιχείο της φύσης. Μονίμως σε ετοιμότητα για οποιονδήποτε κίνδυνο, δίπλα του νιώθεις ασφάλεια από την

Ο Λευτέρης Κιόσης

πρώτη στιγμή. Δεν κρύβω ότι είχα κάποιους ενδοιασμούς σήμερα για την απόφασή μου να ακολουθήσω το καραβάνι. “Πρόσεχε τα σκυλιά” μου είπαν όλοι οι συνταξιδιώτες μου, “δαγκώνουν”. Αυτό ήταν το λιγότερο. Περάσαμε από γνώριμα μέρη που δεν είχα ξαναδεί, γνώριμα μέσα από τις διηγήσεις, μέσα από τις μνήμες άλλων, που τελικά στοίχειωσαν την δική μου μνήμη (πόσο γοητευτική και τρομακτική είναι η μνήμη). Εμπειρίες άλλων που γίνηκαν δικές μου, αργά, όπως αργός κι ο Λόγος των παππούδων μας, χωρίς ρολόι, χωρίς βιασύνες.

Τελικά σταματήσαμε στον κάμπο του Μέγα. Ξεφόρτωμα. Των αλόγων και των ενδοιασμών μου.

Φωτιά, κουβέντες αργόσυρτες, φαγητό, τσιγάρο.

Ο κάμπος του Μέγα. Κονάκι σύγχρονο, χωρίς τέντες, χωρίς γυναίκες, χωρίς παιδιά, με νάιλον και κυπρίνα. “Ετσι θα κοιμηθείτε; Έξω;” Εγώ με τον υπνόσακο και την σκηνή.

Μέρα 2η

7:00 πμ: Ο υπνόσακος μούσκεμα, η σκηνή γεμάτη υγρασία το πρωί. Ο σβέρκος μου άκαμπτος. Τα βιομηχανικά προϊόντα ωχριούν μπροστά στην εμπειρική γνώση. Η δική μου εμπειρία περιορίζεται σε καλοκαιρινά κάμπινγκ με ντουζιέρες.

Φόρτωμα. Το σαμάρι, το ναίλον, οι κυπρίνες, τα ρούχα, τα τσουβάλια, τα μπότια με νερό. Διαδικασία αργή. Καθημερινή. Επαναλαμβανόμενη με ακρίβεια. Σχεδόν ιεροτελεστικά. Ξεκινήσαμε το ταξίδι μας στις 8:00. Φανταστικές εικόνες. Τα φθινοπωρινά χρώματα σε όλη τους την ένταση, καθώς διασχίζαμε ρυάκια, χαράδρες και λόφους. Ο “προστάτης” μου ο Αστρίντ δεν συγκινείται από όλα αυτά. Αυτός είναι ο ζωτικός του χώρος. Είναι καινούργια ανακάλυψη ο θαυμασμός του τοπίου. Τι πάει να πεί “ωραίο τοπίο”; Για αυτούς που ζουν στην πόλη υπάρχει ωραία πολυκατοικία; Ο Αστρίντ, ένας άνθρωπος σχεδόν εβδομήντα ετών, δυνατός και ευαίσθητος, σομπάνος από γεννησιμιού του όπως λέει, μου περιγράφει το χωριό του στην Αλβανία, μιλά για τα παιδιά του και την ζωή του. “Ζωή σομπάν, ζωή σκυλί” μου λέει. Η ρομαντική εικόνα του μυαλού μου μπαίνει στην άκρη. Στη θέση της.

14:00 μμ: Φτάσαμε στο κονάκι του Αη Νικόλα. Δεν περπατήσαμε πολύ. Αναρωπιέμαι γιατί. “Δεν πάνε τα πρόβατα πιο κάτω”. ΕΜΕΙΣ ακολουθούμε το κοπάδι κι ΟΧΙ αυτό ΕΜΑΣ.

Φωτιά, κουβέντες αργόσυρτες, φαγητό, τσιγάρο, τσίπουρο

“Πήγα κι εγώ στην Γερμανία το '60. Δούλευα στο πιο καλύτερο εργοστάσιο, στη Μερσεντές. Αλλά δεν μπόρεσα να κάτσω. Έναν χρόνο με το ζόρι. Ήρθα πάλι

-Γιατί δεν μπόρεσες;

-Και τί θα γίνονταν όλα αυτά;” (δείχνει ολόγουρά του)...

Μέρα 3η

6:00 πμ: Φόρτωμα. Το σαμάρι, το ναίλον, οι κυπρίνες, τα ρούχα, τα τσουβάλια, τα μπότια με νερό. Διαδικασία αργή. Καθημερινή. Επαναλαμβανόμενη με ακρίβεια. Σχεδόν ιεροτελεστικά. Ξεκινήσαμε νωρίτερα σήμερα. Προορισμός μας η Κεραμίτσα. Μακριά. Το πρωί συζητούσα με τον Αστρίντ. Μου έλεγε ότι προσπαθεί να πάρει κάποια σύνταξη, γιατί νιώθει το κορμί του να τον εγκαταλείπει. Μιλά σπαστά ελληνικά, ελάχιστα και κάποιες λέξεις βλάχικες. Με τον μπάρμπα συνεννοείται πολύ εύκολα με έναν κώδικα δικό τους, μόνο για αυτούς του δύο. Ένα συνονθύλευμα μορφασμών, γλωσσών, χειρονομιών, νοημάτων, στάσεων σώματος. Χορογραφία αργή, σαν πωγωνήσιο. Είναι χρόνια μαζί σε αυτό το αέναο ταξίδι. Πάνω από δεκαετία.

Ο Αγκρόν

Ο Αστρίντ

Ο Ντέμο

Ο Αγκρόν είναι ξάδερφος του Αστρίντ, σκληρός, φιγούρα δωρική, μοιάζει ανέκφραστος πίσω από τα σκληρά χαρακτηριστικά του προσώπου του. Ο Ντέμο, ο πλέον αινιγματικός της παρέας, δεν μιλάει σχεδόν ποτέ, καπνίζει και πίνει ρακί σχεδόν μονίμως.

18:00 μμ: Δεν κάναμε στάση ούτε για φαγητό. Ήδη νιώθω καταβεβλημένος. Ακόμη και τα άλογα δείχνουν να κουράστηκαν και ο Αστρίντ με πληροφορεί ότι έχουμε πολύ δρόμο ακόμη... 24:00 : Επιτέλους σταματήσαμε. Η κούραση ανυπόφορη, τα πόδια πρησμένα. Ο Ντέμο διεκδικεί να πάει εκείνος με τα άλογα αύριο, στη θέση του Αστρίντ γιατί κουράστηκε, αλλά παίρνει αρνητική απάντηση από τον μπάρμπα. Εκρύννυται, φωνάζει, ο μπαρμπα Λευτέρης ήρεμα του λέει να μην παραπονιέται. Ξεφόρτωμα.

Φωτιά, κουβέντες αργόσυρτες, φαγητό, τσιγάρο, τσίπουρο

Βρισκόμαστε στο κονάκι «Λία Ντούκα». Ο μπαρμπα Λευτέρης μου λέει την ιστορία του. Με ταξιθεύει. Νιώθω σαν υπνωτισμένος.

«Όλα αυτά εδώ εγώ τα χαίρομαι» μου λέει. «Όπλο έχω, αλλά γιατί να σκοτώσω ζώα; Εγώ χαίρομαι, βλέπω τις πέρδικες, τα γουρούνια. Άμα θέλω, πάω και παίρνω στο μαγαζί. Το μαγαζί τώρα έχει απ' όλα. Γιατί να τα σκοτώσεις;»...

Μέρα 4η

Φόρτωμα. Το σαμάρι, το ναίλον, οι κυτρίνες, τα ρούχα, τα τσουβάλια, τα μπότια με νερό. Διαδικασία αργή. Καθημερινή. Επαναλαμβανόμενη με ακρίβεια. Σχεδόν ιεροτελεστικά.

Σήμερα περάσαμε από χωριά ξεχασμένα, ερειπωμένα. Χωρίς ανθρώπους και ζώα. Μόνο φυτά. Το τοπίο κατάφυτο. «Βλέπεις τώρα», με ρωτάει ο μπάρμμπας, «δεν υπάρχουν πρόβατα, πάνε με τα φορτηγά και δεν μπορείς να περάσεις από τα χορτάρια». Τα κατάφυτα «τοπία» με την «άγρια φυσική ομορφιά» δεν ήταν έτσι πριν από μόλις μερικές δεκαετίες.

Ο μπαρμπα-Λευτέρης

Εμείς τα φτιάξαμε, η κοινωνία μας κι εμείς τα θαυμάζουμε σαν «φυσικά». Δεν νοείται «ισορροπία» χωρίς τον Άνθρωπο τελικά. Το ζήτημα είναι ο τρόπος της παρέμβασης και όχι αυτή καθαυτή.

«Ίσθουρου ατσέλ λάιλου». Το «μαύρο νερό». Πηγή. Μαύρη.

Σε ένα χωριό δοκιμάσαμε μια δυσάρεστη έκπληξη. Φωνές. «Δεν θα μας κάνουν εμάς οι Βλάχοι ότι θέλουν». «Κωλόβλαχοι, βρωμίζετε το χωριό με τις κοπριές». Νέα αντίληψη. Διαφορετική. Φιλιάτες. Άνθρωποι στις αυλές. Ηλικιωμένοι. «Καλό χειμώνα». Αγαλλίαση. Περηφάνεια. Ξεφόρτωμα. Επανάληψη της ίδιας –γνώριμης πια– αλληλουχίας.

Φωτιά, κουβέντες αργόσυρτες, φαγητό, τσιγάρο, τσίπουρο

Ο μπαρμπα Λευτέρης προσφέρεται να με κεράσει μπίρα. Αποδέχομαι την προσφορά. Μεγάλη τιμή όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια. Πήγε ως τους Φιλιάτες για να την πάρει. Κανα χιλιόμετρο περπάτημα. Βροχή. Καταρρακτώδης. Αστραπές. Φωνές. «Μου το' παν εμένα, αλλά δεν άκουγα...

- Ποιοί;
- Τα πρόβατα. Το καταλαβαίνουν.
- Θα αρρωστήσεις ρε μπάρμπα έξω στη βροχή.
- Τί ν' αρρωστήσω;»
Λες και ήταν απίθανο. Δεν αρρώστησε...

Μέρα 5η

Φόρτωμα. Το σαμάρι, το ναίλον, οι κυπρίνες, τα ρούχα, τα τσουβάλια, τα μπότια με νερό. Διαδικασία αργή. Καθημερινή. Επαναλαμβανόμενη με ακρίβεια. Σχεδόν ιεροτελεστικά. Ο μπαρμπα Λευτέρης μούσκεμα μέχρι το κόκκαλο. Ακάθεκτος.

Θάλασσα. Φτάνουμε.

Ασπροκκλήσι, Σαγιάδα. Σύνορα.

Το μεσημέρι φτάσαμε στη στάνη του Λευτέρη Κιόση. Ηρεμία. Μια απέραντη γαλήνη στα πρόσωπα όλων. Οι μέρες μου από την τελευταία ημέρα είναι χαρούμενες, γλυκιές. Ελιές, στάνες, λουλούδια, και ανάμεσα σε όλα αυτά ένα ποτάμι. Λευκό, με μουσική δική του, υπέροχη μουσική.

Αντί επιλόγου

Τί του δίνει άραγε αυτή τη δύναμη; Τη δύναμη να χορεύει με την φύση, με τα ζώα. Αστείρευτη ενέργεια, κυνηγητό. Αιώνιο. Είμαι πάλι στο διαμέρισμά μου στα Γιάννενα. Ξεπλένω από πάνω μου το χώμα και την κοπριά. Νιώθω λειψός. Είχα συνηθίσει. Έστω και για μια στιγμή. Λίγο έμεινα μαζί τους. Μόλις 5 μέρες. Τόσο μου επιτρέπει η αστεακή ανατροφή μου. Έμαθα όμως πολλά. Τα βιβλία μπαρμπα μου είπες ότι τα λένε όλα. Εγώ λέω ότι λένε λίγα, μπροστά στο μεγαλείο σου. Μαζί σου γνώρισα όχι μόνο 4 υπέροχους ανθρώπους, όχι μόνο μια πανέμορφη κασμοαντίληψη, αλλά έναν ολόκληρο κόσμο. Έναν κόσμο που καιροφυλακούσε μέσα μου ανέκαθεν. Περίμενε τη στιγμή που θα καταλάβω τον κύκλο της αιώνιας επανάληψης. Ο χρόνος... Μας κυνηγάει; Έχει αρχή και τέλος; Μου γνώρισες τους προγόνους μου, που δεν ήταν «άνδρες σπουδαίοι». Ή μήπως ήταν; ...

Σε ευχαριστώ.

Η βλάχικη κοινωνία κι ο παππούς μου...

του Σάκη Πορίκη

Όταν ακούσεις να μιλά κανείς για τους βλάχους, είναι πιθανόν να αναφέρει συχνά τον χαρακτηρισμό «κλειστή κοινωνία». Ναι είναι αλήθεια. Οι βλάχοι εξ' αιτίας της φύσης του επαγγέλματός τους -κατά κύριο λόγο κτηνοτρόφοι- ήρθαν σε λιγότερες επαφές με άλλα «φύλλα» ανθρώπων και "δανείστηκαν" ή αλλοίωσαν σε μικρότερο βαθμό την γλώσσα τους και τα έθιμά τους. Ζούσαν σε κλειστές κοινωνίες λόγω της νομαδικής κτηνοτροφίας, οι επαφές με τους ντόπιους αλλόγλωσσους πληθυσμούς περιορισμένες, λόγω της αμοιβαίας ξеноφοβίας και απόρριψης, με αποτέλεσμα να κρατήσουν "καθαρότερη" την φάρα τους. Κι έτσι κατάφεραν να επιβιώσουν μέσα στα χρόνια. Η ζωή μέσα στη βλάχικη κοινωνία χαρακτηριζόταν από αυστηρή πειθαρχία και από άγραφους, απαρασάλευτους νόμους που όριζαν τη συμπεριφορά

του κάθε μέλους της. Αρχηγός της οικογένειας ήταν ο άνδρας, ο πατέρας. Στον πατέρα και τη μάνα υπήρχε απόλυτος σεβασμός. Το κορίτσι το χαρακτήριζε η ντροπαλοσύνη, η καλή ανατροφή και ο καλός ψυχικός κόσμος. Το αγόρι έπρεπε να ήταν σεμνό, συγκρατημένο στις πράξεις, τα λόγια και τους τρόπους του. Ο στυλοβάτης όμως της οικογένειας ήταν η γυναίκα, που σήκωνε όλο το βάρος των ευθυνών. Αυτή είχε καθημερινά αναλάβει όλες τις δουλειές του νοικοκυριού, αλλά και τις εξωτερικές δουλειές που είχαν να κάνουν με τα ζώα. Δύσκολες εποχές, με μόχθο, ιδρώτα και σκληρές στιγμές, όπως μου λένε συνήθως παππούδες και γιαγιάδες, όταν αρχίζουν τις ιστορίες από τα παλιά. Ιστορίες που αν γίνουν μυθιστόρημα, η επιτυχία είναι δεδομένη. Εποχές που έχουν αφήσει ανεξίτηλο σημάδι επάνω τους, όσα χρόνια κι αν περάσουν.

Όσοι μεγάλωσαν μέσα σε αυτές τις κλειστές κοινωνίες και τις βίωσαν στο πετσί τους, όχι μόνο τις τιμούν όπως μπορούν -πράγμα παράξενο αν κρίνει κανείς από τις δυσκολίες και τις κακουχίες που πέρασαν- αλλά προσπαθούν να μεταλαμπαδεύσουν και στις επόμενες γενιές πολλές από τις αρχές με τις οποίες οι ίδιοι μεγάλωσαν. Εγχείρημα πολύ δύσκολο, καθώς εδώ έρχεται και ορθώνει το ανάστημά του το λεγόμενο «χάσμα γενεών».

Ο παρακάτω διάλογος θα αναγνωρίζεται από πολλούς νέους ανθρώπους και ίσως «στοιχειώνει» το μυαλό μερικών, με πρώτο το δικό μου:

Όταν ένα μεσημέρι που παίζαμε "δηλωτή", είπα στον παππού μου χαριτολογώντας ότι «εγώ παππού θα πάρω "Γκράκα"» (όπως χαρακτηριστικά ονομάζεται η μη βλάχα κοπέλα), εκείνος με κοίταξε περίεργα και ατάραχος έριξε την κλασσική ατάκα :

-«Παπούτσι από τον τόπο σου κι ας ειν και μπαλωμένο...».

-«Μα καλά ρε παππού, μπαλωμένο παπούτσι θα πάρει ο εγγονός σου;», συνέχισα το πείραγμα και εκείνος απάντησε με σιγουριά:

-« Εσύ κάνεις πλάκα τώρα. Όταν όμως θα έρθει η ώρα που η Γκράκα θα σου πει "άντε ρε παλιόβλαχε" θα με θυμηθείς».

Στην αρχή γέλασα. Στη συνέχεια κάθισα και σκέφτηκα σοβαρά τα λόγια του παππού. Μα να με πει παλιόβλαχο; Για ποιο λόγο;

Οι σχέσεις δυο ανθρώπων ορίζονται από άλλα πράγματα κι όχι από την καταγωγή. Ταιριάζεις με τον άλλο; Έχετε τα ίδια όνειρα για το μέλλον; Υπάρχει έρωτας; Γιατί να απορρίψω μια όμορφη «Γκράκα»; Για την καταγωγή της και μόνο; Ή θα με απορρίψει αυτή, επειδή είμαι Βλάχος στην καταγωγή; Τι έχουν δηλαδή οι Βλάχοι; Είναι κατώτεροι από τους άλλους ανθρώπους; Τι διακρίσεις είναι αυτές εν έτει 2009;

Γκράικοι από τη μια και Βλάχοι από τη άλλη...συνέχισα τις μπερδεμένες μου σκέψεις...

Οι σχέσεις των ανθρώπων έχουν σίγουρα αλλάξει και αυτό είναι κάτι που δεν μπορώ να εξηγήσω εύκολα στον παππού, εκτός κι αν θέλω να τον κοιμίσω. Το καταλαβαίνω. Τα λόγια και οι πράξεις κάθε ανθρώπου είναι ο καθρέφτης της ζωής του και όλων των εμπειριών που έχουν χαραχτεί βαθιά μέσα στη ψυχή. Δεν μπορώ να κρίνω τον παππού. Έτσι μεγάλωσε, με αυτές τις ιδέες ανδρώθηκε και έκανε οικογένεια, παιδιά, εγγόνια. Αν κρίνω από το υψηλό ήθος πολλών ηλικιωμένων βλάχων -αντρών και γυναικών- στην ηλικία του, η κοινωνία αυτή λειτούργησε σωστά.

Έβγαλε ανθρώπους καλούς και αγνούς. Ποιος είμαι εγώ που έρχομαι για να του αλλάξω την κοσμοθεωρία και να τον χαρακτηρίσω στενόμυαλο; Αντί να κρίνω, θα πρέπει να κρατήσω από αυτόν τα πράγματα που θα με κάνουν καλύτερο άτομο. Και αυτή η «κλειστή βλάχικη κοινωνία»-πόσο σκληρό ακούγεται- έχει πολλά να μου δώσει. Από τις ιστορίες των παιδικών χρόνων του παππού, που αποτελούν πραγματικά διδάγματα ψυχικής δύναμης, έως και τα όμορφα έθιμα, σημαντικά στοιχεία λαογραφίας, πολύτιμης παράδοσης και πολιτισμού και την αγάπη για τη φύση, που είναι στάση ζωής των περισσοτέρων. Πλούσια, θα έλεγε κανείς, κληρονομιά.

Ποτέ όμως δεν είναι όλα ρόδινα. Υπάρχουν κι αυτά τα «μικρά» που μας γαργαλούν τη μύτη προκαλώντας μας αλλεργία στη βλάχικη κοινωνία, βγάζοντάς μας από τον ίδιο δρόμο και τον «ιδανικό κόσμο» που έχει πλάσει στο μυαλό του ο παππούς.

Φυσικά μιλάω για τις προκαταλήψεις και τις δεισιδαιμονίες που δυστυχώς υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες, ανεπτυγμένες και μη. Κι ακόμη τον τοπικισμό και την ξενοφοβία. Κι ένα ακόμα μεγάλο κεφάλαιο: Το κουτσομπολιό, που κάνει τα παιδιά να απομακρύνονται από το χωριό και ανθρώπους να στιγματίζονται χωρίς λόγο. Αν το δεις ψύχραιμα γελάς και απλά συνειδητοποιείς ότι είναι ένα τρόπος να περάσει ευχάριστα και με λίγο «ίντριγκα» η ώρα στο χωριό. Όμως δεν θα το κάνω γιατί έχω μάθει να απορρίπτω οτιδήποτε κακοπροαίρετο.

Το χειρότερο φυσικά είναι όταν όλα αυτά τα δυσάρεστα αναπαράγονται από νέους ανθρώπους, από τους οποίους θα περίμενες κάτι πιο προοδευτικό, πιο ελπιδοφόρο και δημιουργικό, από το να ασχολούνται με ανούσιες φήμες και απαρχαιωμένες ιδέες που δεν βοηθούν σε τίποτα. Ευτυχώς αυτό το φαινόμενο τείνει να εκλείψει. Η νέα γενιά έχει αρχίσει να αποκτά τις κατάλληλες παρωπίδες ή την αναισθησία απέναντι στα σχόλια ή τις πληροφορίες που κυκλοφορούν ελεύθερες. Και ας επανέλθουμε τώρα στο θέμα των Γκράικων. Γιατί μας υποτιμούν; Ο παππούς θα έλεγε ότι μας ζηλεύουν, γιατί εμείς οι βλάχοι έχουμε πετύχει σε όλους τους τομείς. Ίσως να είναι κι αυτό. Ίσως και όχι.

Ίσως να μας θεωρούν παρακατιανούς, κάτι που πηγάζει από την ενασχόληση με την κτηνοτροφία και την απλή ζωή των βλάχων από παλιά. Ίσως να τους δίνουμε και εμείς πάτημα, καθώς δεν έχουμε ξεφορτωθεί τα αρνητικά που μας κρατάνε πίσω. Κανείς όμως δεν είναι τέλειος. Ίσως μας θεωρούν τσομπάνηδες και άξεστους. Εάν αυτό δεν είναι ρατσισμός, τότε τι είναι;

-«Μα τι αλαζονεία και μηδενισμός είναι αυτός με τον οποίο μας αντιμετωπίζουν;», θα μπορούσα να πω εκνευρισμένος. Και σίγουρα ο παππούς θα συμφωνούσε μαζί μου.

-«Θα τους δείξω εγώ τους παλιό-Γκράικους!» Μπορεί να τους άξιζε, όμως δεν θα το κάνω. Γιατί έτσι θα έκλεινα πόρτες στον εαυτό μου.

Το μόνο που θα ήθελα να εξηγήσω στον παππού και να με καταλάβει, είναι ότι δεν είναι κακό να συναναστρέφεσαι και να «μπερδεύεσαι» με άλλους ανθρώπους. Να ακούς και να βλέπεις καινούρια πράγματα που δεν τα είχες καν σκεφτεί, έξω από δεδομένα και στάνταρ. Αρκεί να αναγνωρίζεις ποια απ' όλα αυτά θα σε ωφελήσουν προκειμένου να τα υιοθετήσεις.

-«Να ανοίξουν οι ορίζοντές μου ρε πάπποοο!», κι αυτός με την καλοσύνη και την ηρεμία που τον χαρακτηρίζει θα απαντούσε:

-«Έ μανάρι, ε...».

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ:

“ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΤΗΤΕΣ: ΣΥΜΒΟΛΑ, ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΒΑΛΚΑΝΙΑ”

εκδόσεις Δωδώνη, 397 σελίδες

Πρόκειται για ένα βιβλίο το οποίο κάτω από τον γενικό τίτλο : “Ταυτότητες και ετερότητες: Σύμβολα, συγγένεια, κοινότητα στην Ελλάδα - Βαλκάνια”, περιλαμβάνει μια πληθώρα αξιόλογων άρθρων, δύο εκ των οποίων αναφέρονται στο Κεφαλόβρυσο και ένα στην ευρύτερη περιοχή του Πωγωνίου. Ο Λευτέρης Αλεξάκης είναι διευθυντής ερευνών στο Κέντρο Ερέυνης Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών και έχει επισκεφθεί το χωριό μας ουκ ολίγες φορές για τις ανάγκες της έρευνάς του. Πρόκειται για τον μοναδικό ερευνητή μέχρι σήμερα, που με επιστημονική

πειθαρχία και μέθοδο, επιχειρεί να φωτίσει κάποιες πλευρές του πολιτισμού του Κεφαλοβρύσου. Πιο συγκεκριμένα, καταπιάνεται με την συγγένεια, τον χορό και την ταυτότητα στο χωριό μας. Τα δύο άρθρα που αναφέρονται σ' αυτό έχουν τίτλους: “*Το σύμπλεγμα του αίματος. Πατρογαμμικές ομάδες και αντεκδίκηση στους Έλληνες Βλάχους του Κεφαλοβρύσου (Μετζιτιέ) Πωγωνίου*” και “*Η διαπραγμάτευση της συλλογικής ταυτότητας στους Έλληνες Βλάχους του Κεφαλοβρύσου (Μετζιτιέ) Πωγωνίου*”. Παρόλο που το κείμενο μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιστημονικό, αξίζει κανείς να κάνει μια προσπάθεια να το διαβάσει, αφού πέρα από τις αναφορές στο Κεφαλόβρυσο που προαναφέρθηκαν και τα υπόλοιπα άρθρα που περιλαμβάνονται παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Ο Λευτέρης Αλεξάκης έχει δημοσιεύσει και άλλα άρθρα που αφορούν στο χωριό μας, σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά. Μάλιστα, ο συγγραφέας σχεδιάζει να εκδώσει ένα βιβλίο εξ ολοκλήρου για το Κεφαλόβρυσο πολύ σύντομα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΛΕΜΠΑΣ:

ΤΟΠΙΚΟΠΟΙΗΣΗ, ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ... ΣΤΟ ΤΟΠΙΚΟ, ΕΝΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΣ, εκδόσεις Αντιγόνη, 243 σελίδες

Με μεγάλη χαρά, πληροφορηθήκαμε για την έκδοση του βιβλίου του χωριανού μας, Γιώργου Κολέμπα : “ *Τοπικοποίηση* ”. Πρόκειται για μια ενδελεχή ανάλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα το περιβάλλον, με επιστημονικά στοιχεία, τόσο για την έκταση του προβλήματος, όσο και για τις προοπτικές ανάκαμψης. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας προτείνει την επιστροφή στην “κοινότητα”. Δείχνει μέσα στο βιβλίο του απλές λύσεις για τον καθένα από μας, για τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να εξοικονομήσουμε ενέργεια, μέσα από φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις, τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική και την διαχείριση στερεών αποβλήτων και οργανικών απορριμμάτων, τόσο σε οικιακό πλαίσιο, όσο και σε κοινοτικό, με προτάσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση. Ειδικά το τελευταίο αποτελεί μια μεγάλη συνεισφορά η οποία θα έπρεπε να υλοποιηθεί από πολλούς δήμους. Κλείνουμε την παρουσίαση με ένα απόσπασμα από τον πρόλογο του Γιώργου, με τα λόγια του Άλμπερτ Αϊνστάιν:

“Αν εξαφανιζόταν η μέλισσα από την επιφάνεια του πλανήτη, τότε η ανθρωπότητα θα είχε μόλις 4 χρόνια ζωής. Χωρίς μέλισσες δεν υπάρχει επικονίαση, δεν υπάρχουν φυτά, δεν υπάρχουν ζώα, δεν υπάρχει άνθρωπος”

(Ήδη έχουν εξαφανιστεί το 70% των μελισσών στη δυτική και το 60% στην ανατολική ακτή των ΗΠΑ)

ΝΕΑ-ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Αποκριάτικος χορός

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Κεφαλοβρύσου σε συνεργασία με τον Δήμο Άνω Πωγωνίου διοργάνωσε με απόλυτη επιτυχία αποκριάτικο χορό στις 28-02-2009. Χάρη στην μεγάλη προσέλευση κόσμου το γλέντι κράτησε μέχρι τις πρωινές ώρες ενώ οι καλύτερα μασκαρεμένοι βραβεύτηκαν με χρηματικό έπαθλο.

ο χορός

οι "ντάλτονς"

ο δήμαρχος με τον πρόεδρο του συλλόγου

η προετοιμασία του πιλαφιού

βραδιά νεολαίας

Η βραδιά νεολαίας θα πραγματοποιηθεί και φέτος, τις ημέρες που γίνεται το πανηγύρι, στις 18 Ιουλίου. Μαθαίνουμε ότι οι πρόβες έχουν ήδη ξεκινήσει και περιμένουμε να δούμε το αποτέλεσμα, που μάλλον θα είναι πολύ καλό, αν κρίνουμε από την περσινή εκδήλωση στον χώρο της πηγής, ανάμεσα στα πλατάνια. Ας ελπίσουμε να συνεχιστούν και να διευρυνθούν τέτοιες πρωτοβουλίες που απευθύνονται κυρίως στους νέους.

πανελλήνιο αντάμωμα Βλάχων 23 & 24 Μαΐου 2009

Το Πανελλήνιο Αντάμωμα Βλάχων πραγματοποιήθηκε φέτος στο Αργυροπούλι Λάρισας, το Σαββατοκύριακο 23 & 24 Μαΐου. Η μεγάλη αυτή γιορτή των Βλάχων, ξεκίνησε το Σάββατο στις 9:00 μμ το βράδυ και ολοκληρώθηκε την Κυριακή στις 2:00μμ το μεσημέρι, με τους συλλόγους Βλάχων από όλη την Ελλάδα και με συμμετοχή και του δικού μας συλλόγου. Είναι μία μοναδική γιορτή που πραγματοποιείται τα 25 τελευταία χρόνια, κάθε χρόνο και σε διαφορετική πόλη, με μεγάλη επιτυχία.

Εκδήλωση για τι Ολοκαύτωμα την Παρασκευή 10 Ιουλίου

Και φέτος, όπως κάθε χρόνο, θα πραγματοποιηθεί μία σεμνή τελετή για την ετήσια επιμνημόσυνη αναφορά στους 22 καénτες και εκτελεσθέντες κατοίκους του Κεφαλοβρύσου από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής την 10η Ιουλίου 1943. Η εκδήλωση αυτή που συνδιοργανώνεται με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, την ΤΕΔΚ, την Ένωση Κεφαλοβρυσιτών Ιωαννίνων και τον Πολιτιστικό Σύλλογο Κεφαλοβρύσου, ξεκινά με Θεία Λειτουργία στο Ιερό Ναό Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης Κεφαλοβρύσου, Στη συνέχεια τελείται Τρισάγιο και κατάθεση στεφάνων στο Ηρώο των πεσόντων στην Κεντρική Πλατεία Κεφαλοβρύσου. Στην εκδήλωση παρευρίσκεται σύσσωμη η πολιτειακή και στρατιωτική ηγεσία του τόπου μας, εκπρόσωποι Κομμάτων όλων των πολιτικών χώρων, εκπρόσωποι Ξένων Χωρών, Πρόεδροι Φορέων, Συλλόγων και Αδελφοτήτων.

από την περσινή εκδήλωση

Βραδιά κτηνοτρόφου

Ο Δήμος Άνω Πωγωνίου διοργανώνει με τους κτηνοτρόφους της περιοχής την Κτηνοτροφική Βραδιά. Η εκδήλωση αυτή έχει σκοπό την αναγνώριση του ρόλου του κτηνοτρόφου για την περιοχή και τη σύσφιξη των σχέσεων συνεργασίας του Δήμου με τους κτηνοτρόφους του και την αναζήτηση τρόπων προβολής και προώθησης των αρίστης ποιότητας κτηνοτροφικών προϊόντων της περιοχής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Θάνατοι

1. Σιδέρη Γεωργούλα του Χαράλαμπους, απεβίωσε: 06-02-2009
2. Τσιέπα Βασιλική του Κων/νου, απεβίωσε: 17-3-2009
3. Σίμος Χρήστος του Γεωργίου, απεβίωσε: 31-03-2009
4. Σιούτη Ουρανία του Νικολάου, απεβίωσε: 19-04-2009
5. Νατσίκου Αικατερίνη του Γεωργίου, απεβίωσε: 26-04-2009
6. Πότσης Σταύρος του Αθανασίου, απεβίωσε: 05-05-2009
7. Μάνης Σπύρος του Αθανασίου, απεβίωσε: 08-05-2009
8. Σίμος Σπυρίδων του Γεωργίου, απεβίωσε: 25-05-2009
9. Γιάννου Κωνσταντία του Δημητρίου, απεβίωσε: 1-06-2009

Γεννήσεις

1. Ο Νικόλαος Φούκης και η Αγγελική Ντεμίρη απέκτησαν γιό στις 20-01-2009
2. Ο Χαράλαμπος Ρούντας και η Σοφία Κούρου απέκτησαν κόρη στις 22-02-2009
3. Ο Γκορίτσας Ιωάννης και η Ζούμπου Ειρήνη απέκτησαν κόρη στις 10-03-2009
4. Ο Σιάσος Αποστόλης και η Αναστασία Φούκη απέκτησαν κόρη στις 06-04-2009
5. Ο Αθανάσιος Κούρος και η Πανωραία Κούρου (το γένος Μεντή) απέκτησαν γιό στις 10-04-2009
6. Ο Γρηγόρης Ζυγούνας και η Κωνσταντινιά Ντίμη απέκτησαν κόρη στις 14-04-2009
7. Ο Σπυρίδων Γιάννος και η Ελεονόρα Τάσιου απέκτησαν κόρη στις 21-04-2009
8. Ο Σαμαράς Απόστολος και η Γραμμόζη Βασιλική απέκτησαν κόρη στις 01-05-2009
9. Ο Αναγνώστου Χρήστος και η Κωνσταντίνα Κούρου απέκτησαν κόρη στις 12-05-2009
10. Ο Κύρκος Δημήτρης και η Αθηνά Γραμμόζη απέκτησαν κόρη στις 14-05-2009
11. Ο Κιοσσές Δημήτριος και η Σοφία Καρατζίου απέκτησαν γιό στις 20-05-2009

το χωριό μου

Σας παρουσιάζουμε ένα απολαυστικό άρθρο, που γράφτηκε πριν από 25 περίπου χρόνια, από τον **Κώστα Κούρο**, με το καυστικό ύφος στο οποίο μας έχει συνηθίσει, θέτοντας όμως πάντα επίκαιρα ζητήματα...

Το χωριό μου βρίσκεται σε μια τρύπα και γύρω γύρω έχει βουνά. Σοβαροί λόγοι οδήγησαν τους προγόνους μας να επιλέξουν αυτήν την τοποθεσία σαν την καλύτερη δυνατή λύση να χτίσουν το χωριό τους. Επειδή καθημερινά ζούσαν πάνω στα βουνά, βόσκοντας πρόβατα, από την αγωνία τους μήπως χαθούν και δε γυρίσουν πίσω στα σπίτια τους, το συμβούλιο των γερόντων αποφάσισε πως το χωριό πρέπει να χτιστεί σε τέτοιο σημείο, που να είναι ορατό από τον τόπο εργασίας των ανδρών, για να το βλέπουν και να γυρίζουν τα βράδια στα σπίτια τους.

Βέβαια η τολμηρή και πονηρή αυτή λύση των προγόνων μας δεν κατάφερε να λύσει επαρκώς το πρόβλημα. Έτσι πολλοί χάθηκαν στην ιστορική πορεία του χωριού μας, γιατί τα παλιά χρόνια το χωριό μας έμοιαζε με τα άλλα χωριά, με αποτέλεσμα οι κάτοικοί του να μπερδεύονται βλέποντας τα άλλα χωριά γύρω τους. Τώρα, πώς κατάφεραν μερικοί να βρεθούν σε χώρες του εξωτερικού, παραμένει ένα μυστήριο άλυτο, που έχει αναλάβει να διαλευκάνει η αρμόδια υπηρεσία του χωριού. Στην προσπάθεια βέβαια αυτή πρέπει να αναγνωρίσουμε και τις δραστικές λύσεις των νεότερων προέδρων και ειδικότερα του τωρινού, που όπως πιστεύουμε τα έδωσε όλα για τη λύση του προαιωνίου- αρχαϊκού προβλήματος. Έτσι μετά από πολύωρες συζητήσεις με διάφορα υπουργικά συμβούλια στην πόλη, κατάφερε να πάρει έγκριση από την πολεοδομία, ώστε τα σπίτια να χτίζονται χωρίς σχέδιο και προγαμματισμό, οι δρόμοι να ακολουθούν σπειροειδείς ή ελικοειδείς πορείες, να έχουμε το δικαίωμα να χτίζουμε δύο ορόφους πάνω από τη γή και τρεις από κάτω.

Η πλατεία να απέχει 2 χιλιόμετρα τουλάχιστον από το χωριό για να μπορούμε να τη νοικιάζουμε και σ' άλλα χωριά που δεν έχουν πλατεία. Κατάφερε με επιδότηση του υπουργείου πολιτισμού να υλοποιήσει το όνειρο των συγχωριανών μας «κάθε μαχαλάς και καφενείο». Έτσι σήμερα έχουμε 10 καφενεία, που πιασμένα χέρι-χέρι αγκαλιάζουν κάθε πρωί και απόγευμα, το λεωφορείο που έρχεται από την πόλη. Έχουμε και δύο εκκλησίες, μια στην είσοδο και μια στην

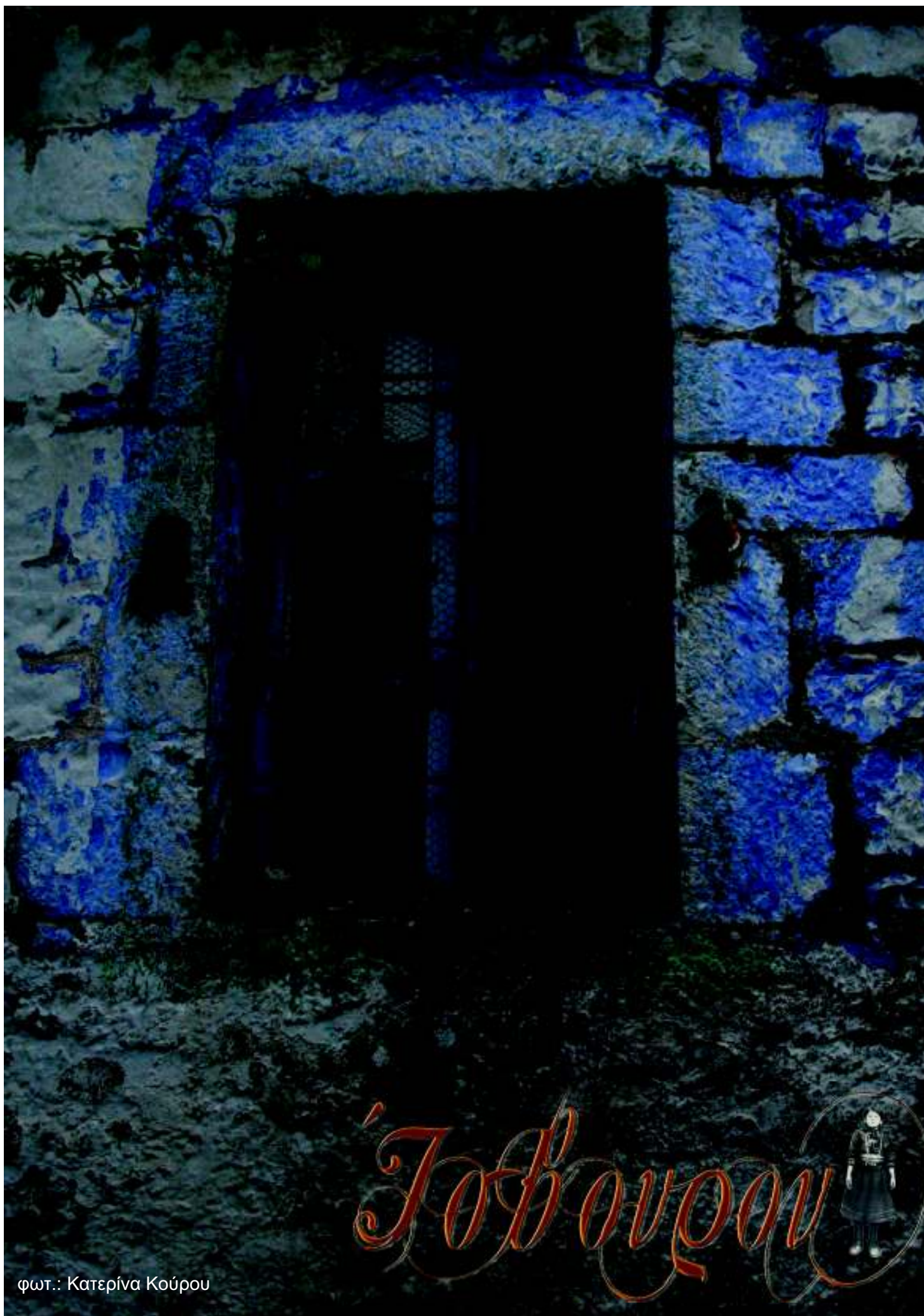
έξοδο του χωριού. Έτσι, για να κρατάμε τα χαλινάρια της εξουσίας στα χέρια μας.

Τώρα τελευταία φτιάξαμε κι ένα γήπεδο πάνω στα κορφοβούνια, που παρουσιάζει το εξής παράδοξο. Αντί να κοιτάνε οι θεατές τους ποδοσφαιρι-

στές, συμβαίνει το αντίθετο. Γιατί ανα πάσα στιγμή, κινδυνεύουν οι φίλαθλοι να γκρεμιστούν από τις φυσικές κερκίδες. Α ρε Καλογιάννη, είσαι κι εσύ μια ΙΔΕΑ, σαν τον άλλον.

Τελευταία-τελευταία, θέσαμε και τα θέμelia ενός υπερσύγχρονου πολιτισμικού κέντρου, γιατί παραπονέθηκε ο πρόεδρος της Θοδωρίτσας, πως ο μαχαλάς του στερείται καφενείου. Κάτι συνέβη όμως ενδιάμεσα και χάθηκαν 8.000 τούβλα. Με τα εναπομείναντα 2.000 τούβλα, σκέφτονται τώρα να φτιάξουν ένα εικόνισμα και με τα λεφτά που θα ρίχνουν οι πιστοί, σιγά-σιγά θα αγοράζουν τούβλα. Κουράγιο Αχιλλέα, ο αγώνας θα δικαιωθεί.

Αυτό είναι το χωριό μας και μας αρέσει πολύ, και ο Βελής μας αρέσει, και ο Διονυσίου μας αρέσει και ο Τάκης Λούκας μας αρέσει, και ο Κύρκος μας αρέσει, γενικώς μας αρέσει.

φωτ.: Κατερίνα Κούρου